

שְׁמוּאֵל פֶּרְנַקְפוֹרְטֵר

מאת ח. הַיז

א

— עולם חדש נברא והולך, מה שלא היה יכול מקדם להיות כן. מקדם גולם היה ולא עולם, פגר מת מקשר במלחמות, בחמס וברעה ובממון ובכל פרטי עניניהם, קחזק כמעוזם ותלוי ועומד. גולם! גולם! קלפה!.. עתה נפסקו הקשרים, התרו חבלי העבותות ונפל הגולם על פניו מקול מפלתו רעשו הארמונות והבתים השאננים ונהפכו ממשלות...

מעכשיו עולם חסד יקנה, עולם נדמה כבחור, עולם של גבורה ואהבה, היי האמת!...

זהו שאומר שמואל פֶּרְנַקְפוֹרְטֵר.

ור' קר אין לו נטית־דעת לצד זה.

— איזה מעמד ומצב בעולם? — מתרעם ר' קר — רק שפיכת דמים, רק הרג ושרפה וזעזע כל היום...

— אכן, זהו שברון־לב... זוהי פרענות, אך זוהי פרענותו מה לעשות?... מה לעשות?... — שוהה שמואל פֶּרְנַקְפוֹרְטֵר בצער ובדאגה — מה לעשות, רבונר של־עולם!

— לזה צריכים זקקה מן השמים — אומר ר' קר — לזכות ולידע, מה שצריכים לעשות. אך הישראלי האמתי אינו צריך לזה, כי כבר הוא עליפי התורה יודע מה לעשות...

— כי תבנה בית חדש, ר' קר — חוזר בו שמואל וקובע מדרש בתורה — ועשית פסקה לגגך... בצוה עלינו התורה: ועשית מעקה לגגך... מעקה הוא שמירה לגג... שמירה, ר' קר, שמירה, שמירה צריכה! בחכמה יקנה בית!..

ר' קר שומע בדממה את דבריו של שמואל־צי ומגחך. הינו, כמו השטות של התינוק כשהיא נכנסת כמוחו של האב ונעשית צחוק...

יודע ר' קר בידיעה ברורה, שזומן שהעולם עולם לא היה עדין תקון אמתי. צמצומים הרבה יש בעולם, לפי שאין העולם יכול לקבל אלא על־ידי צמצומים, ובלי צמצומים אי־אפשר לקבל בשום פנים... כשיבוא משיח במהרה בימינו והיה התקון האמתי, אז יתקנו כל הצמצומים. אז תתקבל הטובה בלי צמצום כלל ורוח־הקדש בלי צמצום גמילן.

- כי תבנה בית חדש - חוזר ר' בך ופותח לשמואל - ועשית מעקה לגגך... והבן זה מאד, שמואל'צי, כי אוסיף לך באורי: ועשית - לשון תקון היא, מעקה - לשון מעיקים... הינו, המעיקים לך חסוקן...

אוהב ר' בר לשמואל פרנקפורטר. תענוג ושעשועים יש לו ממנו. בחור יקר ובעל-מדות ששחה מאותן, אבקות של פינקי, כלומר בן-תורה, שהתורה נמשלה ל"אבקות פינקי" שמתהרות ומבריאות את הדם... בחור יקר ובעל מדות תרומיות. איש שהוא לא מהעולם הזה: מגדל פרע ומצמיח זקן... ועתה גם בעל-סגופים משנה, עין לא ראתה: אינו אוכל מעולם דבר מן החי, לא בשבת ולא ביום טוב - צער בעלי-חיים!.. ואשר את ידו לא ששה, חלילה, לשום הזק ככל השאר וכדומה, הרי זה מגוי וגמור! והיצר-הרע נגוף לפניו, במחילה, ככלב... ואינו שוטה! לגמרי, לגמרי אינו שוטה. מוח גדול וחוקן... "יסוסניק" כנותו הבריות.

vegetarian

Jesus-like

ואמנם, קלסתר פניו דומה כדמות מראהו של יהוה... ומה שעמד ושנה פתאום ממנהגו והתחיל לעשות חדשות בארץ, אין זה אלא ממנהגי ישראל. כדרך שעושים בשמחת-תורה מנהגים חדשים וגבאים חדשים לשנה הבאה...

השם-יתברך במילא יעשה את שלו וירחם על ישראל בין כה ובין כה. בין כה ובין כה שמיני-עצרת לא יחול בראשה-שנה. קדם שמיני-עצרת צריך שיהיה דין. הכנות גדולות צריכות לפני שמיני-עצרת, עד שיחתמו לחיים... - השם-יתברך - אומר ר' בך אל שמואל - יעזור ויסייע לך, שתוכל לעבוד עבודה תמה באמת ובתמימות, אפילו בקסיג ואפילו בפגם... לשש כנפים, יודע ר' בך, יש לו לאדם: ראייה ושמיעה, הבנה ואהבה, שכל ולב. ויכול אדם להטותן לכל צד שירצה. יתן ה' שיטה שמואל'צי את כנפיו לטוב!

ידיד מימים רבים היה לו שמואל פרנקפורטר לר' בך. מן היום הראשון שבא לעירה ושפן את עצמו בתוך הגנה של איבן בוקל והצמיח לו שם תפוח-אדמה, כרוב ועגבניות ושאר ירקות, כדרך אנשי טולסטוי, אחד מחסידי אמות-העולם. וחמה הדבר בעיני הבריות:

- יסוסניק שכמותו, מה לו ולר' בך!
אדרבה, ר' בך חפץ חסד הוא. אדם נוח לבריות הוא ר' בך. זה בא אצלו - מוטב, יקא בא. הוא לוקח עמו דברים ומעלה מאמרי של שבה על אותו האיש - עשרה מאמרות כנגד יש לו לר' בך. וכה ישב עם שמואל'צי וישתעשע עמו במופחים ובדברי-חקר, כאב שמשפיל את עצמו למדרגת בנו הקטן ומשחק עמו.

- אוהב אני עניות-דעתין... מקטרג ר' בך בנות ואומר אל שמואל - גדולה עניות-דעתין שלי, והבן: שלי, מגדלות-מוחין של אחרים... משה רבנו,

עליו השלום, היתה לו קצת עניות-דעתין משלו, ועל כן זכינו ונתן לנו תורה, לך ועסוק בה וראה במאור... ועל כן - "וידבר ה' אל משה"... נו, טוב... נניח את משה רבנו. אבל, ויאמר ה' אל גדעון... מי הוא ומה הוא גדעון אשר השם ידבר אליו - איזה חובט-חטים?... אלא מפני עניות-דעתין שהיתה לו... אבל מה עניות-דעתין, אשאלך, יש לו למסית זה, לאחיק בן-אמך... עמד וקלל את עצמו בשמות הקדושים, במה שאמר עליו ישעיה הנביא ובמה שראה בו דוד המלך, עליו השלום, ברוח-הקדש ובמה שהתנבא עליו פלוני נביא ואלימוני נביא, והוא עצמו מה? מה?..

עמד ומשך קצת מכאן קצת משם, הרי אתה ידעת, שמואל'צי, ואינו צריך לספר לך... יצא יענא טא נע חכמה וצא חכמה טא נע יענא... אשר נפך על הלחי הימנית... כן, כן. פרפראות אלה אמר. בנדאין בנדאין אך גוואלד, מדוע זה הוא נפני, האז מדוע זה, אשאלך, הוא נפני? מדוע זה אני קלי קחי, כל-קלי - לחי, מכף-רגלי ועד ראשי - שתי לחיים, והוא קלו ידים?..

כן היו יושבים ר' בך ושמואל פרנקפורטר, מנצחים זה את זה ומשתעשעים בופוחים, מתעלסים בדברי-חקר ומשפרים איש און רעהו במשלי-חכמה.

כשנפלה הריבולוציה בעולם ושטפה ארץ ומלוואה, ראשון נסתחף שמואל פרנקפורטר. שוב לא אותו שמואל הוא, ששקט ושלו על עגבניותיו וכרובו, מן הקצה אל הקצה לא אותו. שבע אשים נתלקחו בקרבן! כלו מאור והתלהבות, כלו השתוקקות וגבורה, נשא על-פני חוצות והפר וקשר מסביבו כל העירה בקשר אחד של חדוה ולהביאש.

רואה ר' בך את בחורי-ישראל, שעמדו ושחררו המוחין שלהם ויפתחו פתחי קרות בעולם, ואומר אל נפשו:
- מה נעשה לבנינו?

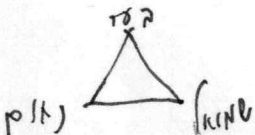
- למי ולמי ולראש יקצא - טוען ר' בך לפני שמואל - על דרך משל, אדם שלא עין בדרכו והלך ונפל אל-תוך הבור, הרי רגליו נופלות תחלה ואחר-כך גופו והראש באחרונה, ואף-על-פי-כן מה לוקה יותר? הראש... וישראל הוא הראש של העולם!

- ראה, שמואל'צי, - אומר ר' בך - הנה, שמא טעות היא, שמא אפס וצין הוא בעולם.

- אם יש צין - הרי טוב, ר' בך, הרי טוב... מצין הקדוש-ברוך-הוא את העולם ברא.

- נו יישר כחכם... - נענה לו ר' בך - על-מנת כן, על-מנת כן, יישר כחכם...

מסוג אחר לגמרי הוא חברו של שמואל'צי - החבר נחום שקטופל. זה חוג אחר חקק לו ומדות אחרות לקח לעצמו.

של תענוג, והתענוג כיסורים דומה לו... כי תשובת המשקל יש בזה; כמו קר וחם, דרך משל, או על דרך משל, בגד קרוע... הינו, מי שבגדו קרוע צריך לבגד חדש, מן הסתם...

ולענין אנחה, מה יהיה סוף-כל-סוף בתכליתו של אדם, אם לא יתאנח? כל אדם רגיל להתאנח על ענינו. האנחה יקרה היא מאד. על-ידי האנחה אדם נפסק מקבל הרע. ובלי אנחה - מה? כלומר, הבל וריק, סכסוכים ומעשים של הבל ואמתלאות ודברים של שטות, בלי עקב הלב... אפילו גם איש-מלחמה, שהפיל בו רצף הניגים של אשכנזים והוא שוכב לארץ טמונה-חטם בעפר, אינו מבקש בעקר שום דבר בעולם אלא לפתוח פיו בלבד ולהאנח... אפס רבו אף-על-פי-כן קצת יותר על המדה הצרות והפגעים בצוק העתים האלה, צרות של מאות שנים כאלו נתחברו יחדו ותעמלנה.

ואדם - קצר ימים ושבע-רגז...

רק לא שפיכות דמים, גוואלד רק לא שפיכות דמים - מתגבר ר' קר ופושט ידיו בתחנונים אל נחום שסטופל - להרוג נפשו... לתלוש אפילו שיערה אחת מעל ראשו של אדם, גוואלד גוואלד... שיערה תלשת מעל גלגלתו של אדם, כאלו אות אחת מארבע אותיות של ה'יה גרדת, חס ושלום... כל פעולה שיש לך לפעול - פעל, רק לא שפיכות-דמים... רק ל - לא שפיכות-דמים...

עוד אחד היה שדבק בהם, בשמואל פרנקפורטר ובנחום שסטופל, והוא גוי, החבר ערל סתם גוי, גברי, כוכבים מן השמים לא יחסוף - שלש סעודות פשוטה, וארץ אף-על-פי-כן יחיל. דוקא... גוי, גוי - צעק ר' קר לפני עצמו בנגון של חצות - זהו ערב-רב... זהו ערב-רב... זהו קשה וכבד בכל האפנים... אם כי נהפוך הוא: -

טוב יותר כשיש גוי דוקא. אדרבה. שגוי - סגלה לעין הרע, ואל יבואו ואל יתלו את כל המעשה ביהודים.

אדרבה, בודאי ובודאי טוב. עתה כשיש גוי - ניהא.

ואף-על-פי-כן לא יכל ר' קר והצטער:

- גוי ובני-ישראל יחד... גוים, ולהבדיל, יהודים מערבים בלי הבדלים, בלי שום נפקא מינה...

מים, אש ורוח טובים ונשאים על-פני העירה. והעירה עומדת בחשאי ובלי קול, מתענית ומסתגפת ומרגילה את עצמה אל העולם הבא, שאין בו לא אכילה ולא מלבוש ולא שום הפך מחפצי העולם הזה הקלים ונפסדים.

רוח - זה הרי, רוח-קמאה תהיל יסודות ארץ.

מים - זה שמואל-צ"י.

ואש, עמוד האש בתוך - זה נחום שסטופל.

קבוצה כזאת, פמליה

- כמה יכולים אלה להזיק בעולם רבונו של עולם... צועק ר' קר צעקה גדלה בקול דממה דקה ולא ישמע איש.

חזק מטבעו שלו ובעל קומה גבוהה, כזו של "הן" מחילה-הפרישים, משכמו ומעלה גבוה מכל העם, וכל העם בזקניו ובזקנותיו סחור-סחור לו כהגירה למתנים. עינו עזה וחציפה. במבט אחד של עין הוא עוקד את הנשמה שבקרבו. ואף כל דבריו בנקמות ובקנאה נשמעים. פתחי גיהנום קבועים לו בפיו כל דבור ודבור שלו ככזיה של גיהנום פורח ונכנס בלבו דבור ודבור - פחד ופחד ואימה ואימה. מי יוכל לעצור ולעמוד כנגדו? הדמים נקרשים מפני אימתו השערות על-גבי הראש רוחשות... הקמת לבורגנים... ושאר הדברים יקרא בגרון ויפחיד באקדוחו, הגה עוד מעט מזער, חס ושלום, ידרוך לירות ויהרוג איש. עפויים, עכרים ורוצח גמור... לא כנוהג שבישראל.

ר' ב"ר יעמוד, ישמע לדבריו של נחום שסטופל, יעביר את משקפיו מעל עיניו וכבימים ראשונים, כאלו כל שנוי ודבר, כביכול, לא חל בעולם. יצחצחן במטפתו האדמה ויהיך כששם, בכל רמיות הזכיו וקמטי פניו, ויאמר דבר רצוי ופיוס:

- יתן ה' - יאמר ר' קר - כי תהיו לאריכת ימים, מן מחר, השעה לא תבוא, תלכו חס ושלום...

- לא כלום, וקנה, לא מחר ולא אחרי ימים ולא קקץ שנים - ידקדק שסטופל בחשבון ירעים בקול.

- או טוב, או טוב... - יחך ר' קר לשטופל - על-כן יש לך אמונה... כי יום מחר אין שיוע מה יהיה, ואתה מאמין... מאמין... הינו, בטחון יש לך... או טוב, או טוב...

כן יאמר ר' קר וידחק את עצמו בצד ובכתף וישתדל לצאת בשלום.

החיים נהללם, מן תכלית הקצה העליון עד תכלית התחתון, עד הדיוטה התחתונה.

רוח סערה טורפת, סוערה עד לב השמים, תולכה הלך וחזק ופשה גלגלים כמו חרים ובקעות, העולם כספינת מבלבלה ומטרפת, יעלה שמים, ירד התומות, צר שאין יודעים מה לעשות, אך, לפניית דעתו של ר' בר, אפילו בשעת סערה וסכנה גדולה שבגדולה יש פנאי לצעוק. ואדרבה, דוקא בשעת צרה, כשאין עצה ומנוס, ישא אדם עיניו אל השמייתברך.

סבות כאלה קטב השמייתברך בעולמו

בודאי קשיות רבות והמורות על רבונות-עולם, אך מאז ומתמיד רבות הקשיות על שמו ותברך, ומה טוב ומה נעים לאיש, שרואה ויודע, שאין שום קשיות חמורה כלל והכל נכון וישר, כי ישרים דרכי ה'.

העולם בצרות ובטכנות ובחסר-ליל ואנחה? - אך הן תמיד חסר לאדם הרבה, לבל אדם ובכל זמן ובכל שעה. ואפילו בעלי-בתים ועשירים גדולים חסרים אף הם לעולם, מכל-שכן כפי השעה והזמן הזה...

ומה שטיף ליסורים וצרות ואנחה - מתי זה היו בגיר-אדם צמאים לחם, בנקשה מכמו... ולא עוד אלא שחיסורים אינם דבר פחות דוקא, ענין מקרם הם של הטוב והיוסועה היקרה, מי שאינו מקבל יסורים אינו טועם אף טעם

ר' בַּר לֹא יִצְעַק, לֹא יוֹצֵא הַקּוֹל דְּרַךְ הַקְּנָה, מִחַמַּת שְׁבִימִים הָאֵלֶּה אֵין רְאוּי לִצְעַק – סִכְנָה: דּוֹר כּוֹה... רַק יִכְנִיס ר' בַּר הַצְּעָקָה אֶל הַמוֹחַ שְׁלוֹ וַיִּצְעַק שֵׁם מֵאֵד, וְשׁוֹם אִישׁ לֹא יִשְׁמַע, רַק הוּא לְבַדּוֹ יִתְפּוֹס הַקּוֹל...

העירה נעשתה ראשונה לצרות ולמכאובים. ירדה פלאים רעים ומרים מאד מאד, ואין איש שם על לב. אפילו שמואל פרנקפורטר עיניו תלויות במר – חש שמואל לשברה של העירה ואין לאלידו להושיע. ועיניו בלות.

אנשים כאלה, רחמנא ליצילן, נתלקטו אל נחום שסטופל, איש ואיש, בולשביק אל בולשביק.

– פוד אבק-שרפה! – אומר נחום שסטופל.
לא אנשים – שָׁרִים שְׁחוּרִים בְּיוֹם שֶׁל נִיסָן. בְּפֶעַל מִמֶּשׁ. אֵינִם מֵהַלְכִים – רוֹדְפִים לְעוֹלָם, רִגְלֵיהֶם אֵינֶן עוֹמְדוֹת בְּאֶרֶץ, רוֹדְפִים וְטִסִּים עַל-פְּנֵי חוֹצוֹת כְּמֵלֶכֶת חֶבְלָה. אֶרֶץ בּוֹקֵעַת מִפְּנֵיהֶם! וְאֵינִם מְדַבְּרִים – מְצוּיִם לְאֶלֶף דּוֹר מְצוּיִם. לְבִנְיָן וְלְבִנְיָנִים וְלִכְלֵל דּוֹרוֹתֶיךָ אַחֲרֶיךָ תּוֹהֵר עַל מְצוֹתָם לַעֲשׂוֹת. וְאֶף מִבְּטֵעֵינִם לֹא מִסְטְרָא דְאִדָּם. צְלָעוֹת וְגוֹף מִתְשַׁבֵּים לְהַשְׁבֵּר מִמִּבְטֵ אֶחָד שְׁלֵהֶם. וּמַעֲשֵׂיהֶם – אֲשֶׁר לֹא נַעֲשׂוּ עֲדֵין כְּמוֹהֶם עַל הָאָרֶץ אַחַז בְּדַעַתְךָ בְּחֻזְקָה, שְׁלֹא תִצְאֵן קְבוּצָה כּוֹזֵאת, פְּמִלֵּיהֶן...

הבתולות אשר עמן, חבילות חבילות של בתולות – עצם מעצמם ובשר מבשרם... אקדוהים תלויים להן על צדן, כובעות-מלחמה כרוכים על ראשיהן ומגפים ברגליהן... קפלאות, לא כדרך שנתן לאשה. למעלה מן הטבע. ואיככה זה, האלהים יודע!

בנות רבים וכן שלומי אמוני ישראל, אוי להן על שברן, בנות בעלי-בתים נאים ובנות נגידיהם, בצרף הניה, הבת הצעירה של ר' אביגדור חפץ, ובפרט ובקָר הניה, נחגלו והראו דרך גדולה כזאת, נו נו... לא חשו לא לכבוד עצמן ולא לכבוד אבא ואמא... מה לי כבודו מה לי אב ומה לי אמא... ומקפלא:

לא הרי הניה של אביגדור חפץ כדבורה של בתיהירבה, כדבורה ברישנסקי, שזו דבורה עוד מלפני המלחמה קוראת היתה בספרים ובמחברות החם ונותנת תזמירות הן, ולא עמדו בה דברי בתיהירבה אמת, שלמה אותה דעת:

– דבורה בתי, אל תקריבי אל עצמך את הצרות והדאגות של העולם אלא עד המקטן בלבד...
אך מן הסתם היא, דבורה, המבינה והיא החכמה ולא האם הפתיה והזקנה, ותעמוד ותשר דבורה: קומו ועורו! ושמוה בבית-האסורים...
אולם הניה חפץ!.. ומקפלא: –

דומה, נערה היתה עם נערות עשירי העיר – הַנְּקָה חֶפֶץ, מה שידך שחרית וערבית פיה מלא צחוק, שחרית וערבית יושבת לה בביתה, דקה וקטנה כשעור של ב' אצבעות, ומגלגלת בלשונה בלי-הפסק בוז אחר זו במהירות ובחפזון עד שאי-אפשר לתפשה בחמשה צמדי סוסים:

– קאלפאק נא קאלפאקע פֿאד קאלפאקאם קאלפאק... קאלפאק נא קאלפאקע פֿאד קאלפאקאם קאלפאק...
או שמפנקת את קולה וקוראת אל אביה ואומרת בשחוק של טרוניה:
– אבא, אמור לו לפלוני דבר-מה...
ור' אביגדור קירא מעל הרמבים שלו ואומר:
– פלוני, אני אומר לך דבר-מה...
ועתה –

דבור-מלכות יש לה להניה. ארץ ומלואה תולה על דבורה. בקצור, דרור בארץ, דרור מכף-הרגל ועד קצות השערות שעל הראש, הינו: מקפדת הרגלים והראש והרוח יחדו. רק אתה, אתה לבדך, שמואל – ישיח ר' בַּר את לבו לפני שמואל פרנקפורטר – תקימו ותחינו... ואחלה את פניך, שמואל'צי לבי: – בחנינה וברחמים...

Shmuel prevents desecration of Son Kippur

הימים הנוראים עברו. וממילא, שמיני-עצרת לא קל בראש-השנה. בזמנו הקבוע חל ראש-השנה ובזמנו – יום-הכפורים, וביומו שלו – שמיני-עצרת. קדם נעשה הדין. אחר-כך חתמו בחותמות: מי לחסד ומי לשבט.

ביום-הכפורים בקשו הבולשביקים לצאת אל לפני בתי-המדרש בשמחה ובשיר, בדגלים אדמים ובמאכל-טרפה בידיהם ובנאומים רעים בפיהם נגד אלהים ועדת-ישראל. ועל-כן השתדל שמואל'צי, שיחיה, וסכל את עצתם. השים את עצמו לארך ולרחב וכבש הכעסים.

זכר שמואל'צי את חסד נעוריו לעדת-ישראל...
– נשמעים דבריו של שמואל'צי... מן הסתם... מציתים בני החברה לשמואל...
בודאי לולא שמואל, שיחיה, לא כבשו הרשעים את רצונם מלעשות, ובודאי הודאי אף פעמים, לולא שתה שמואל'צי בנעוריו מה-אבקות של פינקל, לא זכר עתה ברית ראשונים...

– האבקות של פינקל מבלות כל... – אומר ר' בַּר. –
אך גזרה, כפי הנראה, נגזרה על יום-הכפורים ההוא שיתחלל. מערבבים מתהלכותם הרשעה נפוצו הבולשביקים ועלו באשר עליה.

פיו. דבר לא מצא להשיב. כל חכמתו נתבלעה. כתיבה כזו אל-תוך פניו, כל רע מזגו שלו.

קטורה חריפה שם לו ר' גר באפיו!
ומסביב כל פנים זרועים קמטי שחוק-גנכת. אלה לאלה רומזים ואלה לאלה קורצים.

- מילתא אהו...

- אל עצם הנקודה...

- דרך של רמו, המ...

- ניצוץ דבר-מה, הא?

- ותהי לו רפאות לשרו...

מאותה שעה יצא לו השם, מפי ר' גר כאמור:

היילוקי...

השם נאה לו והוא נאה לשמו. כי כשר' גר קורא בשם, הרי קרוי. ולא ימוש ממנו לעולם...

משחזר גוטהלף מבית-המדרש ועבר על-פני רחוב-ההקדש, ראה מרחוק את בתו של איסר איש-ההקדש, נערה, "מלחולית", מְצַבָּה על-יד פתח ביתה: כלי-חמדה - קומתה מקשרת דקה דקה, סביכת שערות שחורות פרועות על ראשה, פניה מתלהמות, דולקות בכח האש ועיניה מערימות בחשק ובנפש חפצה... ואף כי "מלחולית" - כל המשפחה של איסר איש-ההקדש, "מלחולית" היא - יפה היתה הנערה. מפארה לגמרי. צועניתו...

ובעוד טרם נתקרב אל הבית קבעה לו הנערה בפיה מיני דברים כאלה, שמוציאים את האדם מן העולם, ואף עמדה ודבקה בו ותלך אחריו.

נו, ענין דק מן דקו בלתי-משגל...

אך גוטהלף עיניו בראשו. עמד והביאה אל חזרו שבבית-הקומונה, קרא לשכנו הרופא, לחבר רונבלט:

- דהיינו, חבר, בדוק...

הרופא בדק ועין ובקר, לבסוף פתח ואמר:

- סיפיליס אמתי, כדבעי...

מיד באה לו לגוטהלף כל ה"רציחה" אל-תוך פניו:

- א-א-א, לפגום באחד משלטון ראשי הפועלים והאכריס!... אה - רוגג. ונשמע הדבר בבית-המדרש ונעשה רעש.

איסר איש-ההקדש קפץ על רגליו המתמוטטות, צלע ורץ אל בית-הקומונה, עמד בטליתו לפני גוטהלף ושפך פלגי דמעות משתי עיניו הטרטות, גמגם ובלבל בלשונו הכבדה והתיפה וילל.

ואין מועיל.

דבר אל הפפחת!

עומד זה על איסר איש-ההקדש, נוקם ובעל-חמה בטענה אחת:

וגו -

אלה שוטטו בחוצות בגלוי-ראש וכומר זמרו. אלה ישבו וסבאו יי"ש והדפיסו, מחזורים. (השועל הפולני) אותו הנף ופתלתל, הלך וחזר על בתי-המדרשים, סובב והולך מבית-מדרש אל בית-מדרש.

היודע מחשבות יודע, על מה נעקף זה ללכת אל בתי-המדרש.

שיתן פתאום בינה בלבו ויבוא להתפלל - קשה הדבר להלמו. פשוט אין הדבר מתקבל על הלב... כי איכה זה יבוא לפתע פתאום בולשביק כופר-בעקר ופושע-ישראל להתפלל? ובפרט זה איש-פולין, לגדל ערמתו בלי-גבול! שועל בומנו, בפעל ממש, ולא איש, בחור גמאס מלא מרמות ותך, מתמם עם תמימים, נקי, כביכול, מעולה כבן-שנה, אך סוקר הכל, ה-כל, חקרי לב וכליות צופה ומרגל. כי במה, אם לא בזאת, יתרצה שועל כמותו אל שסטופל ומתי-סודו וינדבב אחריהם? טוב לנפול שבעתים בשני סמאל מאשר לנפול פעם אחת בידיו של זה! דגשים חזקים יש לו בטרכות עיני-הטרפה שלו, דקדוקי דגישה כאלה, אשר לפנייהם גלוי הכל, ה-כל, אפילו מה שגנוז בשבע גניזות. מפענח נעלמים - סס"המות שכזה! אכן ינוכח! מן הכתל מלים יוציא!

ותמה לבריות:

מי ומי אכל כאן את דורו? או מי על דרכו נצב לו? דומה, איש לא ידעו כאן ואף הוא את איש לא ידע, ואף אינו ידוע ואינו נקוב בשמו גוטהלף אלא בשם הכולל: - השועל הפולני...

- יהודי כשמגיע יומו לפרוע שטר-חוב הריהו מתרוצץ מבנק אחד אל בנק שני... - עומד גוטהלף לפני בית-המדרש, מנענע בראשו איילך ואילך, משתעשע את עיניו וצוחק. הינו, קמו נאה קמו על הליכתו מבית-המדרש אל בית-מדרש... יהודים יעמדו מסביבו, איש טליתו משלשלת על ירכו, ישמעו ויצחקו: - דומה, יפה אמר השועל...

גוטהלף מתנאה, מנענע בראשו ומשעשע את עיניו, מתהדר ומתגדל על הנצבים עליו וחוזר ואומר דבר-רמו:

- במרוץ-התחרות של סוסים נותנים היו ה"פריצים" להניח קצת כסף על זו הסוסה וקצת כסף על זו הסוסה, שמא תזכה זו ושמא זו תזכה...

נו, עמד ורצה תשובתו של פולני וצחק!

מכל-מקום צוחקים ויוצאים ידי חובה.

סים בסוסות ופתח בנלביקי של ורשה. נתאזר בגאות ובעז - נסיד-אדם! שר-השר! - והכין את עצמו ללכת ממדרגה למדרגה ומגנות לגנות, על-יוגאווה ומשתעשע בערמומיותו ובחצפתו... מעשה בנלביקי שהיה... הנה עוד מעט מזער יעמד וימצה מקרבנו, חכמה" וישגן לך דבר מחצף, עד שאת עצמך ובשרך לא תכיר עוד!...

- וכי מנלביקי אתה?... נצב עליו ר' גר בקיטל שלו הרחב, בטליתו המשלשלת ובמצחו הרחב והעגל - מתירא אני, כי לא מנלביקי אתה...

- ומנין אמא... - מסייעו גוטהלף בעיניו הערמומיות.

מילביקי!... - אמר ר' גר אל גוטהלף וכוון לו כל רצוני חיוכיו הטובים שבפניו הזקנים.

עכשיו תשש כחו של התקיף ההוא. קה"קה"קה... בורות נשברים! נסתתם

מנחה עכורה ודוויה.

נפלו רוחות ורמשו על-פני ארץ — מערכות ירודות, סמויות וכבדות, יבנו בבכי ובתחנונים על-גבי הוזהמה והרפש ומחנות מחנות התנהגו וחזרו על הפתחים ועל ארבות-הגג ועל העצים הערמים.

מרגע לרגע מלאו השמים מן הקצה אל הקצה קרעי-עבים עד אין להכיל. הקרעים נדחקו והלכו ונתאחו לקומה חשכה אחת.

קתות קתות של גשמים חולים, מזיעים, רגליהם כעלזקות ושוקיהם דלות, הסתובבו עם רוחות חולות בהלולא והנגא של הקפר, נקפו ענפים, עוללו שיורי עלים, ושעירים והשכים הרקידו יחדו כרעיהם באויר, נסתחרו בסחור-סחור והקיפו את כל הארץ בקלפות של חשך ורפש ויללה —

נו, אדרבה, צאו ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ! בצלמם כדמותם עשו גשמים ורוחות את העולם — רפש וחשך ויגון! עפר מן האדמה — מהרהר ר' בִּרְ בִּיגוֹן בִּלְבוֹ — „מן האדמה לא כתוב, אלא עֶפֶר מִן האדמה, ונאמר: „אדם על עפר ישוב“...

כקלפות חשכות הקיפו הגשמים והרוחות את ר' בִּרְ, את נפשו, את ידיו וכל תנועות לבו.

נכלל אדם בקלפות. נתערב אדם עם רפש וזהמה ומרה שחורה יחדו. „ני ליה למאן דמֶעֱרַב קֶלְפִין דִּסְטְרָא אַחְרָא עִם דְּרַגִּין דִּסְטְרָא דְּדִכְיָא, נִי נִי...“

צנופה וחשכה עמדה העירה ורחצוק בעל-כרהה, גשמים מרירים, מקוננים, מלמעלה — עכירות רטבה. מלמטה — ארץ נפולה, רבועה, שקולה, רובצת, מצפצפת באפסי פיות של רפש ושואבת זוהמה וטנפת עד איך-קץ.

לא ארץ, כי אם בית-כסא שפל.

פטורים מעסקי פרנסה, משקי-קמח, תפוחי-אדמה, כרוב וקשואים כבושים, מעצים להסקה ומכל חיות וטרוח בעולם, שוטטו אנשים כקנוסי מיתה, נפולים ודוממים.

מהם רעבים, מהם חולים ומשגעים מאימת ימי-החרף הבאים, מהם קשורים בסחבות בלות וצרורים בסמרטוטים ומהם ערמים, שלא נראו כדוגמתם מיום שאמר הקדוש-ברוך-הוא לאדם: „מי הגיד לך כי עולם אתה?“

נפרדו זה מעל זה, זה שאי-אפשר בלא זה:

החי ממה שנותן את החיים ואת הפח לחיות —

האדם מעל תפוחי-האדמה...

מר המות! מר מקר...

ומה יעשו גרי הארץ? ומה יתחילו לכוון לעשות?

מעתי-לעת אחר מעתי-לעת. וחשך ומרות שחורות וקר ורעב והלי הולכים וסובבים בעגולים, עגולים לפנים מעגולים, כטבע שמקיף את העולם ואי-אפשר לאדם להפשיט את עצמו מתוכם...

כל העירה נתרעשה.

הרחוב נבוך. חוצות וקריה מתפלצים ממהומה.

יהודים רצים מבתי-המדרש, צועקים ונאנחים, נדחקים אל פתח בית-הקומנה, מתחננים ומתרפטים:

— חוסינא, חוס, חבר, הרי מלחולית היא, דעת אין לה...

הלם לו את ראשו בכשיל ובכילפות! — הוא באחת, גותן אימות ועומד ומתנמס בעדת-ישראל:

— אהרוגו אה — רוגו! בראש שלטון הפועלים והאכרים, האז...

— מה זה, האתה בתבונות? — נוטלו ר' בִּרְ בשתי ידיו — אם משגעו או חסר-דעה?

— אהרוג, ולא עוד!.. בעצם-יום-הכפור אהרוג... — הזיד והרתיה כגיהנום.

אך זהו ממור רוחך בדמיו של ישראל! מהיכן לוקחים לכאן את שמואל'צי? היכן שמואל'צי?...

יחיה ויארץ ימים שמואל'צי שבא והוציא את הנבלה ההיא מתחת ידו של הרוצח ושלה אל בית-החולים!

נו, הנה נתן ה' יום-כפורים לישראל, נו נו...

הימים הנוראים עברו.

נפסק הקיץ משרשו. חלף הלך לו ופנה מקום לירידה ולנפילה בעולם. העלים נפלו מעל בדי העצים ויארכו הבדים ובלטו באויר. נצבו העצים בהרהור וחרטה.

התעופפו באויר שקרי עלים צהבים, גדודים גדודים של עלים, ונפלו לארץ. מצעו לענפי העצים הערמים נתגלו פרצים רחבים ונפתחו השמים — קחזות מול קחזות. הרחיבו כל הצודים מסביב. כל טפה — כאמה, וכל אמה — מאה אמה בארך וברחב.

דומה, כאלו עמדו ופרקו את קלעי העולם, פרוכיותו, מיתריו ומסכיו.

על-פני כל תרדמה צוקה נסוכה.

דחוקים במערכות עמדו הבתים, שפליגג וענוי-חלון, והסתכלו בשמים שנפתחו להם מכל העברים, כמצפים לעני ורוכב על חמור, שנאה לו לבוא באותם ימים של סתו מאיר וגוע...

נכה-אויר קלע השמש על-פני שמים ולקק בקרניו את הבתים הדחוקים, הרקיעים נקרעו לקרעים קרעים של עבים נוסעים הלוך ונסוע בקר, צהרים וערב, בקר, צהרים וערב עמד השמש, נגח בקרניו על ימין ועל שמאל וסכך על עצמו, עד שנפל תחתיו שבורי-אברים וקרועי-גידים, ועברו פתאום ובטלו מן העולם רקיעים ובקר וצהרים יחדו.

שעת מנחה בעולם. מנחה בשחרית. מנחה בצהרים.

כל פחד לא היה עוד לנגד העינים. לא מורא שמים, לא יראת השדים ולא אימת המיתה ולא פחד כף-הקלע.
 ואף הזקנות, נשי היראה והמצוות, לא נתנו לבן עוד לא ללמד ולא להוכיח לאחרים, לא להרבות שלום בעולם ולא לדאג בדאגות על עצמן ליום צאת רוחן ובואן לאותו עולם, - ומה יאמרו להן שם אביהן ואמן וכל קרוביהן, כשיעטרו אותן מסביב, מכל הרוחות!..
 קמוצה ומקנסת עצם אל עצם, צבורה צבורים צבורים מקשרים בתוך סחבות ובלינות, ישבה העירה, שקפה, זקנה, מנקשת-שנים, דקת-עינים ורועדת.

נכנע ושח עד לעפר, חוסס לשונו, אולם מכעיס את השם, בלבו מכעיס, בלבו מקטרג, רואה ר' גר בחוש היטב, מקטרג ומכעיס, אוי, מקטרג, אוי מכעיס, הקטרוג הולך ומבקע לפניו כעמוד חזק, - ישב ר' אביגדור חפץ תחתיו בתוך ביתו של אליהו החקט - ככתוך האשפה, אל יתשוב לו אלהים עון - והחזיק את עצמו בשתיקה נזעמת.

את הניה שלו סלק ר' אביגדור מדעתו לגמרי, והס להזכיר את שמה לפניו, הן לטובה והן לרעה.

- ר' אביגדור, - ידבר ר' גר - אל תסגור עיניך והעבר הקטרוגים מלבך!.. איני צריך להאריך לפניך, כמוני ידעת: כבר היו מקחסים כמוך בעולם.. יבין החכם ותרבה הדעת...
 - הנקל - אומר ר' אביגדור - היה לו לאיוב להתגרד כשחרס היה לו משלו, ואנכי - כשצריך לידך ולשאל לי חרס מאצל אחרים!..
 - אלו - אומר ר' אביגדור - אלו נתנו לי עמי ש"ס ורמב"ם אחד והלכתי אל קברי במחול...
 רוצה ר' אביגדור חפץ בחיים דוקא, אבל בחיים כהלכתם, בתנאי קתנה: חיים כהלכתם.

כל התורה - אומר ר' אביגדור - מתנית תנאים: אם שמע תשמעו בקולי, אם בהקוית תלכו, והיה עקב תשמעון, והיה אם שמע תשמעו אל מצותי, והיה אם שמע וגו', ואם לא תשמעו לי, ואם בהקוית תמאסו, ואם תלכו עמי בקרי, ואם באלה לא תסרו וגו'.
 בחיים כהלכתם רוצה ר' אביגדור חפץ - בתנאי קתנה וישרף השמש, שמאיר לטובים ואף לרעים!..
 בסברה אחרת ר' גר, ר' חפץ חיים הוא בכל האפנים, בשום פנים ובשום אופן מהאפנים לא יבין ר' גר ולא ישכיל, היאך אפוא לא יתלהב לבו של אדם לחיות ולחיות ולחיות, והרי יש תורה ותפלה ומצוות שיש בהן תעניג אין סוף, ויש ראיה ושמיעה, והבנה, וטעם, ומראה, וכל דבר ודבר שבעולם! -

ובפרט: יראת ה'!
 שיראת ה' אינה מצויה בסך-הכל אלא אצל האדם דוקא! כי הכל תלוי בידי שמים חוץ מיראת-שמים... שהשם-יתברך אם ירצה אפילו אף אפי פועמים שתהיה לו יראת שמים - קצת יראה מפני עצמו - איאפשר לו בשום

life principle

ובפרט: יראת ה'!
 שיראת ה' אינה מצויה בסך-הכל אלא אצל האדם דוקא! כי הכל תלוי בידי שמים חוץ מיראת-שמים... שהשם-יתברך אם ירצה אפילו אף אפי פועמים שתהיה לו יראת שמים - קצת יראה מפני עצמו - איאפשר לו בשום

Keylets' house
 requisitioned

ב

מפני מה - אומר ר' גר משל - לא תרוף צפרדע-הקב ולא תרוף ארץ עם אוטומביל דוקא? -

אלא משום ביתה, שיש לה על-גבה. שכר-דירה רב ועצום תשלם צפרדע-הקב בעד ביתה שלה... והוא גם הטעם לר' אביגדור חפץ, שקבל עליו יסורי-יסורים ופגיעי פגעים מפה הבית שלו.

עתה, ברוך השם, אין לו עוד בית. פטור! עמדו ונתקו אותו מביתו וצרוהו בשכנות בביתו של אליהו החיט. ובביתו הישן של ר' אביגדור חפץ, בו דורי-דורות משלו עשר וכבוד, תורה וחכמה, עתה בולשביקים יתהלכו: - שם המועצה נתונה.

refrain

החפץ מכל בתי העירה, מקררי-הגשמים ומעוטי-הרוחות, הוא הבית הישן, סגור השערים והגדר הגבוהה, של ר' אביגדור חפץ. שם המלאכה נעשית כמין רעים עומדים שם בתוכו וטוחנים בצהלה ובחדוה מדות חדשות, עקרים חדשים, צויים, גזרות, תקנות וממשלות...
 על-פני כל שמונת החדרים כלם - אור והם, צחוק וזרוז-עבודה.

כאן שפחים קשורות בחוט-שני, שם רגלים קלות משתלחות. כאן שעשועים ושם צחוק, אחדות ורעות.
 על-גבי השלחנות מהביליים סמוכרים ורותחים ברעש; כוסות, ספלים וצלחות. מעל הצלחות נחטפים לרגעים ממטה למעלה שירי קליט - בטיקן, במולג ובכף-היד.

דופקים אונגרוודים ורמינגטונים. ראשים פרעקנייים וקרחים נוטלים עצה אלה מאלה ונמלכים יחדו. נקלעות תמרות עשן קהל וטבעות טבעות מתעגלות ומתפשטות על-פני החדר. מתנגחים באויר דברי אימה והפלקה, דברים כשנרים וכהרים הרמים, שאין פה השכל שבאדם יכול להשיגם, וקצר מצע הדעת להבינם... נערים ונערות נשאים אנה ואנה - הלא טוב ישאם - והקבות יוצאות מפיחם כמאליהן באהבה ובהפוזן:

- חבר...
 הברה...

הכלל, וקרה ניהי יום הימים! -
 בהפך גמור מאשר בכל בתי העירה.

ששיה בחשך ובסתר עמדה העירה, חלושת לחות ומעורבת מוח, מעדת בכל יום לאסוף הרגלים ולגוע.

פנים! אדרבה, ינסהנא הקדוש-ברוך-הוא ויבקש ויקנה לו קצת יראת-שמים!.. והוא, ר' גר אחד שכזה, בריה שפלה, בשר ורמה, יש לו דוקא רב!..

האפילוית, שהיתה תקועה בתוך החדר כל היום כיתד ארכה, וזה ממקומה ונתמוטטה, והשכה שלמה ומצבה של ערב מצבב וצנח מלאה את החדר, טפות גשמים שחורים לקטו את מעט שברי-האור, שתעו על-פני העירה, וכבו אותם אחד אחד. תריסי החלונות התנועעו ברוח והכו על-גבי החלונות. ארבות-העשן יללו. חרדו פנות הבית.

ר' גר ור' אביגדור גמרו להתפלל מנחה בלחש וישבו דומם במקומם. דממה כבדה כפי שעור ארבע הקירות מלאה את החדר האפל. הוזהמה הקרה וחלאת החוץ, דומה, חדרו אף לתוך החדר ודבקו בנפש. ר' אביגדור סמך ראשו על ידו וישב דומם כאבן. ר' גר חשב בלבו:

- באיזה דבר מצמצם הוא את עצמו? שהרי מצמצם הוא את עצמו, את קלו...

נחלש חוש-הראיה של ר' גר במאד מאד. - אה, אה - קה, (כבר חוזרים מן היריד) - נאנה ר' גר על עצמו. נחלש חוש-הראיה, אך כנגד זה השביח חוש-השמיעה דוקא. עמד חוש-הראיה ונכנס בתוך חוש-השמיעה...

ושמע ר' גר: מצמצם ר' אביגדור את עצמו, מצמצם את עצמו ואת קלו, באיזה דבר לא-טוב מצמצם...

על מה זה שמת את דעתך, אביגדור - שאל ר' גר. הרים ר' אביגדור את חזיקו למעלה ואמר בקול נפול: - ר' גר, סלקו ממני את כל התקשרות של העולם, את כל ההתקשרות... עד אין קץ ושעור... נפסק מכל השרשים... כבעולם-התהוה... טובב והולך... לא בית ולא שלום-בית, ולא לחם לאכול, ולא מלבוש... כל הקצין נגשו והקיפו עלי... שום דבר איני מבחין, איני תופס...

עמד ר' אביגדור על רגליו, עבר כמה פעמים מזוית לזוית, התיצב באמצע החדר, נתאנה וחזר ואמר:

- גר, איני יכול לישב על מקומי... כלום אין בעולם... חשך, אפל... ר' גר, ר' גר... אני כך אשער בלבי: מתר כלתוך השור אקום ואקח את מלבושי הנצרכים ואלך ברגלי... איני יכול... איני... - לאן תלך ברגליך, ר' אביגדור - תמה ר' גר. - אל המסביבה, ר' גר, אל המסביבה... בכל תפוצות ישראל, ר' גר... היות אלך לעירך... קמץ ר' גר ממקומו.

- הרף מדברי-שטות! הרף מדברי שפות, אומר אני לך, איני יכול לשמוע זאת.

מחשבה עלתה במוחו של אדם! מדעתך יצאת? ג-לות! שעשועים הוא לו לא הגעה, אף לכלל בינה להבין, כי אף בגלות, אוי ואבוי לנו, אי-אפשר ללכת עתה, ברוך השם... לא לכפר ולא לעיר, הן סמוכה והן רחוקה... גלות, אוי ואבוי, בכל מקום ומקום! כל העולם - כעניים בפתח... כל מקום ומקום - גלות סגורה ומסגרה...

- אני כך אשער בלבי - התלבט ר' אביגדור בחשך ודבר אל עצמו - מחר כלתך השור...

- הכניע את ערפך! - עמד ר' גר והניע בידו לפניו ועיניו בערו בחשך - הסר מכשול מלכך עקבו כי אם דעת יש בך, ואפילו מעט מן המעט, לא תוכל לעשות כן. לא תוכל! לא לגלות אתה מבקש - להקשות את ערפך נגד השם-יתברך אתה מבקש, להקשות ולהתנגד ולבעט...

- כאורח ואושפיזא באכסניה... - עמד ר' אביגדור בזוית האפלה ודבר בלחש-בוכים.

- כאורח ואושפיזא באכסניה... - עקם ר' גר את קולו בתרעומות וכאב - כאורח ואושפיזא באכסניה... והיא מדרגה גדולה, אשר עליה אמר דוד המלך, עליו השלום: גר אנכי בארץ... כי מדרגה זו היא מדרגה אשר אין למעלה הימנה... כאורח ואושפי-זא!..

ר' גר עבר על-פני החדר, נטף לר' אביגדור בידו, הוליכו עד לפני השלחן והושיבו.

- אביגדור, - המתיק לו את קולו ואמר - הנח לשטיות האלה. יש לך התקשרות בעולם, יש לנו, ברוך השם, אל מי להתקשר, קח את לבך עמך ועבוד את ה' אלוקינו עבודה תמה וישרה, בלב שלם, בלי שום ערוב רע, לעשות ולשמור ולקיים כל דברי תורתו הקדושה, אמן. ואם חשקה נפשך ללכת בגולה, התהלך מזוית לזוית והאמן לי, כי זוהי גולה ותשובה וחרטה מעומקא דלבא, אשר אין לספר ואין לשער.

כקטן נסב ר' אביגדור על כסאו, זקנו נכבש בחוהו ומעיניו נלוו דמעות.

ג

ועל הכל בא ותרף. הוחל.

כתיש לבן שעיר התנגח לפתע פתאום השלג הראשון על-פני הבתים המחשכים ועל נוזלי-הרפש המסאבים, הצנחים ומצפצפים ולוכדים עקבות הרגלים.

חזרו ויצאו לעולם חלילה בקרים, צהרים וערבים, והסתכלו. קמה, עליו השלום, קמה-סלת, קמה קבחר של ברודסקי, שרה על כל גג ועל כל עץ וגדר.

נהורות, נהורות! נהורות לבנות, כחלחלות, גוני-סוסים ולבן-נרד של האיים הקטנים, כהצטירים מרחוק בלביים, רפדו בחשאי הרחובות הקטנים.

הבתים הקטנים והאביונים, נתקשטו באבני-מרגליות, שמהירות בראשי כתרית, ונתנהרו בכוכבי-שמים, שמאירים לארץ.
 העצים האבלים וענפיהם, שנתפשטו לכל הרוחות כיתומים מתיפחים, בהיקו ועלו למעלה בשמשות ובירחים וכוכבים, שחברו יחד...

לפנות ערב, לפנות ערב עם חשכה, יצאו ברעש ובהמולה מתוך בית המועצה הישן, סגור השערים והגדר הגבוהה, זוגות זוגות, איש ואשה. נחום שסטופל על-ידי הניה של ר' אביגדור חפץ, דבורה ברישנסקי על-ידי הרי. גוטהלף סבב כסביבון מסביב לחנה פוטיבסקי, שהרחיבה והלכה בכבדות, קצרת קומה, מגלגלת וזעירת-עינים.

שמואל פנקפורטר על-פי דרכו - התנהג על-ידי שינה של יוסף: זקנו חור, פניו חורות ועיניו חורות.

לרגעים עומד היה, אוסף לה לשינה את שולי מעילה, עוטפה ומלחש: - התעטפי, התעטפי יפה...

שינה מתעטפה, כובשה עיניה באשי השלג, נותנה ידה לשמואל ומתיכה. - התעטפי, התעטפי יפה!... הקר שורף!...

מסביב צנחים רוחות, רצים נכפפים ומעבירים חמוקיי-רכיהם על-פני השלג הלבן ועוברים. מתראים אפלי-להטים, דולקים אוירי-לפידים. מתאבכים עמודי-שביבים ושואגים ונוהמים. פרוכיות, כרוזים בוקעים, קפות תלויות ומבהיקות...

אח, לכן אתה, לכן שלי אפילו! - קוראה הניה ומניעה כדרכת בראשה אנה ואנה.

הניה שולחת ידיה לכאן ולכאן, רצה באור נגה הלילה, קומצת בידה מזהר השלג המקרין ומטילה פעם בפניו של נחום שסטופל ופעם בפניו של שמואל, ורצה ורצה.

קול צחוקה מתהפך ברוח.

נחום שסטופל שולח את רגליו הארפות ונשא ורודף אחר הניה כרודף חיה בשדה.

קול צחוקה של הניה נשמע וקורא מרחוק. - על מה תשתדל הניה ככה? - תתמה שינה.

שמואל שותק ומנחך.

את קחוקי, כה מתוק, מתוק. פורשת הניה ידיה ברוח, מפשילה את ראשה, ועיניה אינן רואות מאומה.

או - או - או. - נותן גוטהלף קול, רץ ומושך אחריו את חנה פוטיבסקי. בקול קריאתו של גוטהלף כמו בהש פורץ ווחל.

שינה דוחקת את עצמה אל שמואל.

נושמת בכבדות, עודה רצה הניה, צוחקת, מנענעת בידיה וברגליה וצוחקת. רצה לקראת שינה ושמואל, נדחקת לביניהם מחממת ולהוטה, דוחפת לשמואל ומפילתו לתוך השלג ותופסת לשינה בכחפיה, טובבת עמה ומלחשת:

ד"ר

- בחור יפה הוא שמואל!..

- אני איני מבקשת בחורים יפים - משיבה שינה - נשמות יפות אני מבקשת...

- הנה - הנה - הנה... - ושלל צחוקה של הניה משתלב ועולה עם להבות הרוח הנסערות למעלה.

להבות-רוח נסערות למעלה ומתעלות כנבלים ונקלות ומשוררות ומסלסלות בבכיה דקה ובנגון של אנה וכלות-נפש.

עוף לבן גדול טובב טובב על-פני הראשים ונופל ומתחבט בראשו אל פתל של בית.

על-ידי אחד העצים עומדת הניה וצוחקת בלי כל סבה וטעם, יהודה עומדת וצוחקת, ופתאום חוזרת ונעקרת ממקומה ורצה וקוראת:

- רדפו אחרי, רדפו - ו - ו!..

לבה הולם, לחייה פורחות. מתוך החבורה נעקר נחום שסטופל. פיו סגור, רגליו ארפות ואת עיניו אינו גורע מהניה.

השלג חורק בחדה תחת הרגלים. הרוחות מתנועעות ומנגנות בבכי כנערי בני-ישראל, שלקו בפסוקי תנ"ך לפני רבם.

- תפסני, תפסני! - בר שסטופל! - בר... - מתגרה הניה וקוראת, ובהגיעה אל שמואל תפנה אליו את ראשה המכסה שלג ותציץ לו לתוך פניו. נשא לילה מואר, מועף.

אחד אחד פורשים החברים אל ביתם.

שמואל ושינה פורשים האחרונים: בעיר החדשה. ברחוב הווקול - ביתה של שינה.

ד

נאות גבעות הבתים הקטנים, חרווי הגבעות הלבנות האלה, מקטרי אבקת שלג ומעטרי גבישים תלויים נוצצים.

חומת-כסף להם מסביב.

רוחות מצצות נוסעות מימין ומשמאל.

סופה לבנה רוכבת על גגות הבתים, רועדות כל פנות כל בית וכפ המזוזות ו"שדי" יודעוץ.

לפנים מקטרים היו הבתים הקטנים האלה באור ובחם, בהבל פיות של תינוקות. בכשר ובטהרה, במור ולבונה של הלכות ובסלסולי-נגונים של תורה; מקשטים במשבצות תכשיטים של שלשה אבות, שס"ה לא-תעשה, בקשוטי תפלין, ציצית, מזרחים, קמיעות, שיר המעלות, שמירות, חלה, הדלקת הנר, כל העירה נקשטה - ככלה לגבי חתנה, ופונה אל ירושלים, צואר העולם, שכמגדל-השן מתנשא בעולם..

אך מה שהיה הוא כבר היה.

עתה ישכב לו הש"ס הגדול סתום וחתום בארונות ולא יתעורר עוד לגבי

והקומונה - לא ברור ופשוט: קומונה, אלא -- כלי מלא סודות. סודות בתוכה וסודות על סביבה.

עגול שלם!..

ושום אדם לא ידע בברור הסודות ההם ולא שום בעל-כנפים, רק

חשו פל:

סרה ותועה נעשות בביתו של ר' גדליה, תרפות תרופות, מאוס ובלולים

שפלים ופגמים לא-מטהרים -

בל-יראה ובל-ימצא...

אמות הבנות, האמות הזקנות, שהשיגו בחושן את גדל הענש, מהן סבלו

בחשאי ובדממה: עד כדי השפנות השכל במותן ומהן מתו והעבירו אתן יחד

את הסודות אל קברן.

ר' אביגדור צפה מלילה ללילה לישועת ה' - שאש מן השמים תרד

והשרוף הקן והמלון ההוא של טמאה.

אפס ה' לא הקשיב לתפלת ר' אביגדור ועמד הבית על מכוננו כמאז

ותמיד, וישב ר' אביגדור תחתיו והחמיר בדממה ובלחץ, כי מה ידבר

זמה יאמר? -

להתחבט לארץ צריכים ולקרוע איש לבבו ולועק לה!..

בנדאי הוא מוסר ה' ושברון-לב - אומר ר' גר - אך מה לעשות? מה?...

לכך טבע כזה מטבע ועומד עתה, בעזונותינו הרבים: לא משפיל ולא משקל ולא

שקל, כי אם אוהב ואהוב ואהבה... ומה לעשות, אדרבה!..

ונראה לו לר' גר, כאלו נגע קצת בדבריו בכבוד בני-ישראל ועמד

המליץ בעדם, ואמר:

- יהי חלקי עם מי שחושדים אותו ואין בו. שהרי תמר בשביל שחשדה

יהודה זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים, וחנה בשביל שחשדה עלי יצא

ממנה שמואל!..

ה

לילה.

הערה עומדת בין ששת הקצוות, קשורה בקשרי רוח ובעטיפת נגהות

ואורות משלהבים.

יללה ולחש. תנועה וקפאון. הת-שטות וצמצום. עצמה וגויעה.

הכל מפרד והכל מקשר ומהדק יחד. הכל מעלף והכל גלוי.

אבקת מן-רות ולבנות מתלקחת, נסערת למעלה כעמוד האמצע עד לב

השמים, ועירה ובתים נתלים מזה ומזה כמאזנים לשקול!..

השתחו סדרי שלגים ונחו - סבי-סביבים.

מכנף הרחוב, בתוך אחד הבתים, בתוך אחד הארונות שבאחד הבתים,

בתוך כל הפנים ובכל הארונות יחדו נודעזנו מדרשי, אותיות דר' עקיבא,

כל הנוסחאות כלן, בנסחאות קושטנדינא וויניציאה, בנסחאות קראקא ואמשטרדם,

Reb Ber
legitimate
them

לומדי התורה. והעסה בערכה לא תעלה לקראת גברת-הבית להרמת תרומה.

והמנורות לא תשאנה עיניהן לשלהבות-האש של שבת.

והשכינה לא תפנה ולא תקרא.

מה תקרא? -

וכל הבשר חציר, רוח גזעת והולכה.

תהו ובהו בעיני התורה. בגלות - הכשר וטהרה. כאילות-השדה קפצו

וזרחו להם שבתות וימים טובים. כעופות נתעופפו הזמירות וה,אתקינור-סעודתא.

סחט הרעב את יסודות הגוף, נקב הקר באצבעות הידים ובמחשבה הסתומה

שבמות. עטף הקר לעירה בטלית של מדקרות מדקרות וקשר לה על פיה

בחמשה קשרים.

נתפרעו קני ישראל. קני כהנים, קנים וישראלים.

כהנים, קנים וישראלים כלם יחדו נתגרשו מבתיהם.

תחת יהודים וקנים מתנהגים על-פני חדרים, אהוזים בסכך טלית ותפלין -

צערים ובחילות, ששון ושמחה.

תחת קול-נגון בתורה ולחש קריאת שמע - שיר האינטרנציונל.

תחת שלש פסיעות לאחור, העושה שלום במרומיו - ריצה והוללות, פזון

וכרכור רגלים, יין וייש, קיא וצואה...

תחת יהודים קדושים ונוראים כשן-פנים, המצפים בכל עת ובכל שעה

ל"עתיד לבוא", תמיד מחכים, תמיד מצפים; תחת יהודים מודדים את עצמם

באיך-הסוף, פאהבה ובתי-העולמים, בהוד והדר, בטהרה ובנצח - עתה הימים

האלה והדור הזה

רק הלכנה בלבד, כוכר לגבעת הלבונה, תרוחף על-פני העירה מלמעלה

כבימים ראשונים. ועוד נראית פעמים בעליל:

תחת הלבנה, הנזכר לגבעת הלבונה - דמות אחת סוערה עולה, פלה עטופה

שלג ומרובצה באבנים טובות ורוחות חופפות עליה בכנפיהן הלבנות, סובבת

ומביטה אל-פני השלג מתחת, עומדת ומצוה ומקשיבה לקול צעדים מקמים. -

תתכונן ותלחש עצובת-רוח אל עצמה:

- כבר ודאי עבר... עד שבאתי, עבר וחלף לו... ואולי לא הלך הפעם

ללות את שינה...

ומרחוק, במעלה הרחוב, דולק ביתו של ר' גדליה לזין, הבית היהמי

בעיר שמרמה באור.

בביתו של ר' גדליה לזין, הוא ר' גדליה, שראה פרענות באה ונמלט

בעור שניו, ושבתו חדרי ביתו הגדול מתורה ומעסקי טחנת-הקיטור וצמר-

הכבשים, והפקרו לשלטונות. -

עתה קומונה בתוכו.

בקר בקר יוצאת **מבית-הקומונה** סיעה גדולה של חברים, נדחפים

נהולכים לעבודתם.

ולעת-ערב היא שבת.

והתפרצו מפריאים ומשגעים. לאויר העולם ושוטטו ושגגו, נערו והגביהו ארבע כנפות הארץ ובקשו להחזיר את העולם לזמן שיררו לפני הקדוש-ברוך-הוא ואמרו לפניו: "רבש"ע, רצונך שהברא בי את עולמך?"

בשאה באלכסון על-פני חוצות שיין נוראה לבנה, בעלה שלשה ענפים שלוחים ותשאג. רקד וכרכר למעלה רוח גבוה וזקוף, דומה ללילית מלך שבאותיות יושב על כסא, וצוח והורה באצבע בלפי שמים. נכתובה קמ"ך כמשגעה במבוסת סחור-סחור של להבה ולפיד. התחננו נונ"ן, התנופפו, נאנקו ונאנחו ונפלו. הריעו וצרחו ריש"ן, קראו דורות ראשונים ואחרונים, ראשית ואחרית עולם, צרות רעות ונוראות. התהלכה קרף בקומה זקופה וקרן מלפניה. צוהו אלפי יוד"ין מכל העברים...

עמדו בתים בסתר, מועטים, בלי פתחון אור, סתומים וכסופים. נסעו גלגלי-כוכבים, עופפו לננות וגחלי-להבה ויריעו יהדו עם רוחות ויהמו באלפי חדרים הוגים במקרא.

expressionist landscape

fore-shadowing

ההחיה... ומה אומר אתה, שמואל?

שמואל הביט בפני הניה ושתק.

אוי, לא אוכל... התפרצה הניה בצחוק - הוא הביט אל השמים ויאנח... ויאנח!

לא נאנחת... הכחיש שמואל כנבוך ונבהל.

ומה נאנחת ברוח? - התנכלה אליו הניה.

שמואל נגש אל שינה, הציץ בעיניה וגחך.

אכן, בן-האדם הולך לו כאשר נכתב עליו... צחקה הניה והניעה ראש.

שמואל, שמואל! - חזרה ולעגה הניה - אם תענה רבות ותמאס רבות ותומת, התקום אחר שלשה ימים עוד? = like Jesus

מה אפוא תדברי? - חיך שמואל בהכנעה ובענוה.

שמואל צי, שמואל צי! באיזה מנת אתה עתיד למות, שמואל?

הניה עצמה את עיניה ואמרה בקול נכסף ומשתוקק:

אני מבקשה לטעם טעם מות!

ובפתחה עיניה והביטה היטב בפני שמואל:

שמואל צי, בוא אתי לטטישקי.

בקעה קטנה, ונקראה סטישקי, היתה מאחורי העירה לרגלי החרשה בערבי-קיץ מתכנסים היו לשם נערי העירה ונערותיה ומזמרים שם את המידות זמירותיהם.

התלך, התלך אתי?

בקר שכוח... לא שנה, הניה.

לא, כי שוה... לכל הפחות, בקר שכוח... שם, בין שלגילי-לה תושי

זרך אקרא:

אלהים!...

התלך? התלך?

לא, אינך מבקש, שמואל, לשים נפשך בעד רעך, כאשר אראה,

ההחיה...

אני אלך איתך... - הפנה שטופל את עצמו אל הניה.

השפילה הניה עיניה.

נחשלה התעתה את עצמה אל חדרו של נחום שטופל ונפלה על מטתו.

בחשך עמד עליה נחום, ממוג צער ואשר לא-הגוי - אשר על ששכבה הניה על מטתו שלו, ותעו אצבעותיו הארפות על שערות-ראשה.

האמנם יש עוד יסורים בעולם? - דברה הניה בנפש שוקקה אל נחום

שטופל, שגחן עליה ונשק לה נשיקות מלהטות.

האמנם יש עוד אשר בעולם, ההחיה?

בדממה ובצער לחץ לה נחום את ידה החמה והרכה.

הניה נתנה את ידה על שכמו והציצה בפניו המחרישים מצער וכאב.

האמנם יש עוד אשר בעולם?

המצררות אפילו הטוב נעשה רע ונקייהלשון - מנאץ, וכל המגז - שקר!
 אל שינה לא מצא יוסל לשונו לדבר. רק הביט בה בדממה של
 כבוד ושתק.
 - היי כמו שינה, - דבר יוסל אל רינה בתו הצעירה - ואז תהיי אדם...

פעם לאחר ארוחה של צהרים, כפי אשר נתן ה', לא ארוחה - להתגשם
 כה, חלילה, אין יכולים בשום פנים, רק זכר לאכילה, מפשט מכל לפני שבע
 ועזרת הגוף, אלא שכן הוא מדרך הטבע: בצהרים אדם יושב לשלחן, - פעם
 לאחר ארוחה של צהרים, כפי אשר נתן ה', עמד יוסל לפני החלון, פנה בכל
 פנות הבית, נשתטח על הדרגש לישון שנת-הצהרים ותוך-כדי-רגע קם, פנה אנה
 ואנה ויצא לחוץ.

והנה המון-אדם נגד עיניו, יהודים וערלים וסוסים ועגלות-חרף יחדו,
 כביום-חגא שלהם, עומדים בככר-השוק וצועקים ורועשים בקול.

הרגיש יוסל:

- לא כשורה... -

ומה לא יבין.

והדבר פלא!

פנה אנה ואנה, והנה - קולות צעקה ומנוסה, התקשרות של ידים, ראשים,
 זקנים ופאות... מהומה ומבוכה...

נתרעש יוסל. כמו אפלה גדולה נפרשה לפניו. לטש עיניו ופער פיו, רץ
 וקפץ מטרח ומבלבל אל-תוך המהומה, זקף את ידיו אילך ואילך וצעק:

- בושוו... בושורנא בדבר הזה...

קול רעש ובהלה, דחיפות וחלחלות. אגרופים שלוחים. צעקות. קריאות-
 שנאה.

- מוכרי ישו ארורים...

- זרע שדים מנגלים...

- הָט, לפלשתינה שלכם...

התרוצץ יוסל בין המריבים, נפל על ערל אחד, גבר אלם ורוצה, שעמד
 בעל-קומה ונורא, כתנת-בד לבשרו החסן, מכנסים ירקים על רגליו הגבוהות
 ולערו פרוע, חפקו בידיו כאח וכרע:

- מה זה!.. על מה זה!.. הלא אנשי-שלומכם אנו, האלהים בשמים
 ירחם עליכם!..

ככר-השוק מזדעזעת. כל הסכיבה תרגז בין החניות לבתים...

והנה הרי ושטופל הולכים ברחוב, הרובים רוכבים להם על כתפיהם,
 הולכים בתקף ובשררה רוממה, משגיחים על-ההמון, כאומרים: -

אס, מי-קרסלים...

- אחי - ים, לסוסים!..

disperse
the
12601e

- אח, נערה! - טלטל גוטהלף בידו גחלת-אש, שחטף מתוך התנור להצית
 בה את הסיגרה שבפיו - נערה עם מצלתיים!

7

בשנים כחוקן היה יוסל, אביה של שינה, מוכר מי-כבש וסודה
 ומשקה לעיר.

זה היה מעשהו מאז.

ושתי יתומותיו התינוקות, שינה ורינה, עוזרות על-ידו - שוטפות ומדיחות
 הבקבוקים, יושבות ב"בופט" ועוסקות בצרכי-הבית.

כל אחת לפי-שעתה כבושה היתה תחת יד האב, נלקית ברצועה ונגררת
 בצמת-ראשה, מהרפת ומקללת.

הגדולה, שינה, טובלת היתה בדממה ושותקת. מהדקה שניה הקטנות ושותקת.
 - אבן ולא ילדה! אבן גמורה!.. - היה מתמרמר יוסל ומתיאש ממנה.

והקטנה, רינה - זו מזעזעת היתה רחוב ועירה. את אמה המנוחה יכלה
 לעורר בצוחותיה.

והמון העיר רב עמה.

כשבאה הריבולוציה והחליפו החיים את שיטתם, החליף אף יוסל השיטה.
 הבקבוקים והחביות הורדו אל-תוך המרתף. ה"בופט" נסגר והימים

הראשונים נשכחו. פסקו הקללות והמכות.

תחת הקללות והחרמות תמה עתה יוסל בתמיה ובתמהון על שינה שלו,
 ואומר:

- הנה איזו היא שינה!..

דומה, כאלו חנן זה עתה מחדש בראות וראו עיניו: -

איש גדול היא שינה שלו וכח-רצון נפלא ונורא יש לה!..

ונפלאות היא:

היכן למדה שינה את זאת? מתי היתה לאיש, והיא תמיד על-יד החביות
 והבקבוקים? ובפרט כח-הרצון שיש לה... טרשים ואבנים ולא רצון. מצור-החלמיש

האמתי נחצבה שינה זאת. גבורת-פח!..

לעולם לא ישכה שכוח, היאך עקר לה רופא-השנים ארבע שנים רעועות
 והיא אף לא עקמה את פניה. - תקף כזה הראתה אז, שאר-רוח, באפשר

לאמר... הרופא עצמו, החבר פיזיקן, לא האמין למראה עיניו.

- נו, חברה מיניל - אמר אז הרופא - בחני ובימי לא ראיתי גבורה כזאת...
 ומאז נשתנה יוסל. רוח תרגזה סרה מעליו לגמרי, והי לטוב-לב ולנכנע,

עושה-טוב בסתר ומלמד-זכות.

ממש כשינה בתו, כביכול.

והלא איזו זמן היה עומד אז - אבן-מעמסתו לסבת המקרים והצרות

כעננים בסערה נפוצו האכרים איש לעגלתו ואיש אל סוסיו.
הרי ושטופל אקדוחים שלופים לפנייהם ורודפים...

נחבא בין יוסל ובין ר' גר הלך הנכרי, הגבר"ה הצלם והרוצה.
ר' גר צדד עיניו כלפי יוסל והתפלל: איך זה לא ירא פן ירגוהו
נפש?.. - ודבר אל הנכרי ובישו על פניו:
- הטוב טוב, כי באתם עלינו? - חזר ושאל ר' גר לנכרי - ועתה, הטוב
טוב, כי באתם עלינו?

Yosl
shames
the
pogromist
with a
parable

- משל לאב, השמיע ר' גר לנכרי משל נאה - שכעס על בנו ובעט בו
ברגלו והשליכו לחוץ. עבר אדם אחד וראה אב מכה בנו, עמד והכהו אף
הוא. מה יעשה האב, הא? יניח ויכו את בנו? אתמהא! אמנם, אנחנו הטאנו.
אבינו כעס עלינו ובעט בנו והשליכנו מעל פניו לאלפים שנה. אבל פשאתם
עומדים עלינו לילותינו, סבורים הנכם, אשאלה מכם שאלה, שהאב שבשמים
ישתוק לכם!...

נעצב הערל, כי הכלימו ר' גר, הלך ולא הוסיף להרים ראש.
ובבואם שלשתם יחדו עד חצרו של ר' גר נפטר מהם הערל ומלט את
נפשו ורץ על-פני הגנות המשקנות.

בערב כששבה שינה הביתה, הביטה בפני אביה והחרישה.
- הבית נפלה על ראשי... - אמר לה אביה ובושה כסתה פניו.
חבית נפלה על ראשי... - כפל ואמר.
שכן דרך הטבע לחבית להיות נופלת על ראשו של אדם.
דומה, כלל וכלל לא למעלה מדרך הטבע.
דומה, שאם אפילו מבקשה חבית, אין בכחה להיות למעלה מן הטבע...
ומגחך יוסל אל עבר פני בתו בדרך דלות ושפלות.

Shmuel agitates among peasants against Pogrom

לאחר המעשה שהוא שארע וכמעט היתה העירה בכל רע ובסכנת פרעות,
נתעורר שמואל לפרוש לכפרים, לילך מכפר אל כפר ומישוב אל ישוב ולהרביץ
תורה בגוים.

ר' גר אינו בא, מן הסתם, בסוד שטופל ומתיטודו דוקא, רק נשמע
לר' גר רצונו והפצו של שמואל צי, ונכמרו עליו רחמיו מאד.
- אל תלך, שמואל צי, ואל תתנסה, - התחנן ר' גר לפני שמואל והלך
לבו בקרבו בשעת דבור אחת הנה ואחת הנה - אל מקום הרציחה, חס ושלום,
אתה הולך... השעה לא תבוא, עוד ירצחוך שם, חס ושלום, הערלים הצוררים...
- עשהנא למעני ואל תלך, נא ונא... עשה למען יהודי וקן... חוסהנא
על חייך ועל ימי בעורייך...

- רעות-רוח ושטות גדולה, שמואל צי... לא תוכל, בני וידידי, לא תוכל
למול את לבותיהם הערלים, לא תוכל, אומר אני לך...
פרש ר' גר כפיו אל שמואל בתחנונים ובפיוסים לבקש ולהתחנן לפניו,
והמציא לפניו טענות חזקות וענייני-שיחה באותו ענין.
ואף-על-פי שהתחנן ר' גר והפציר בו בהפצרות אין-קץ, לא שמע שמואל
והלך אל הכפרים, הבילה של ספרים וחבורות תחת ידו, הולך ומדליק אור-
האמת ביערות ובישובים הקטנים החשכים...

עוד טרם קמו המשכימים לקום להתפלל עם נתיקין, ירד ר' גר מעל
משכבו, נטל את ידיו ויצא אל פתח השער.
עמד וצפה לשמואל צי. חשקה נפשו לראות אותו, טרם יכין לדרך פעמיו.
השלג הכחול והנקשה נתבהר והלך. רוח סר ונלאה התנענע והשתלשל, נשא
בחשאי באלכסון וסכסך בענפי העצים המפרכסים והקלועים פטורי-כסף, עבר
על-פני ר' גר וצרב לו את לחייו ואת עפעפי-עיניו ונחירי-אפו.
מעל ענפי העצים קרקרו עורבים בלי-הרף.
מרחוק מקצה הרחוב עלתה דמות-אדם. לאטו הלך, פסע פסיעות קטנות
כהולך ומשלב עם כל פסיעה ופסיעה כגנות והרהורים. פעמים עמד, התמהמה וחזר
והלך.

ראה ר' גר הליכת ההולך אינה כהליכת שמואל.
לרגעים הפך ההולך את ראשו העטוף מטפחת-נשים, עמד רגע והתחיל
מזדרו, חוזר והולך בפסיעות מזרות בדרך שבה בא.
והנה דמות אדם שני עלתה ברחוב.
מתוך שחור יערה-הארנים נתגלגל ויצא צרור אדם ופרוע של שמש.
האדימו ראשי העצים וכתלי הבתים החוירו.
ועד שר' גר עומד ומנחש לדעת מי הם השנים, הגיע לאזניו קול
שריקת שלג.

הגביה ר' גר את עיניו והכיר את הניה ואת שמואל.
שניהם הלכו זה על-יד זה והחרישו. רק עמודי-הבל בלבד נזרקו מפיהם
ומנחיריהם.

העביר ר' גר בידו על שפמו שקפא ורקע ברגליו תחתיו.
- האתה זה, ר' גר? - קרא שמואל.

- אָני
- בקר טוב, ר' גר. - ברך שמואל - מה השכנת קום קודם אורי-השחר?
- עוד יהיה לי, ברוך השם, די-זמן לישון. - השיב ר' גר כמבקש להשקט
התלונה בלבו - עד עצם ביאת גואל-הצדק... ואתה תצא לדרך? לתהלותיך,
כלומר...

- כן, ר' גר.
- כך...
- וחזר ואמר:

— כלומר, לא שנית מפקדתך... נו, שמואל, ויתן ה' שתצליח ותשכיל בכל אשר תלך.

המתין רגע, השפיל את קולו והוסיף ואמר: — ויהי אלהים עמך, אהובי, בני ומרחמי מאד... צר לי צר, בני! כאלו הגיעה, חס ושלום, עת פקודת רוחי להשיבה...

הרים שמואל בנחת ובתמימות את ריסי-עיניו אל ר' בָּר ואמר: — אל יפול עליך לבך, ר' בָּר, אל תדאג לי ואל תספור סברה של שוא ואל תחשוב מחשבות בדבר... אני מודיעך נאמנה, כי שלום יהיה לי ובזמן לא-כביר אשוב אליכם. ולעת-עתה, שלום לך... — שלום, שלום, יתן ה', יתן ה'... — כפף ר' בָּר את ראשו ורחף בשקיה אל ידו של שמואל.

יחידי נצב ר' בָּר על-ידי השער.

תרנגולים קראו בקול. כלב השמיע קול-נביחה ונשתתק.

הנה נחום ססטופל בא וקורא בזה הלשון:

— בָּר טוב, זָקנה. קדם אור-השחר מיטיבה הדגה לַבָּרָה?..

הלך **נחום ססטופל** בעקבות הניה ושמואל, צעדיו מהירים, חרב-קווקים על ירכו, כנפות מעיל-החילים גלולות מלפניו ונחונות לתוך החגורה שעל

מתניו.

עבר נחום על-פני ר' בָּר, נשא את עיניו אל עבר הניה ושמואל,

ושחק, — הגיע לידי גחון.

הסתכל ר' בָּר היטב בעין פקוחה וראה: — ושחק.

אצל גדר בית-המָרְקוֹ שלהם נתעכבו שמואל, הניה ונחום ססטופל. רגעים אחדים עמדו ושחקו עד שהפך שמואל את פניו וילך.

הניה עמדה תחתיה והביטה אחר שמואל.

נחום כפף ראשו ועמד וכתב בחרבו על-פני השלג. לרגעים חדל מכתוב ועמד כנבוכך. ומתוך כך נקדה להניה בידה ושבו ללכת.

נשא ר' בָּר את עיניו וראה: —

נקדה אמצעית זו, שיש בלב האדם, הוא עמק הלב, שעצמיות הנפש מקשרה שם, עומדת בעיניה של הניה ומאירה... נאנח ר' בָּר ונכנס לאטו לביתו.

גדול הזמן מנשוא. יוב לחיות בעולם — לא מזמורת-הלים הוא לאמר. כבד שבוע ימים של עתה מע' שנה של לפנים.

אח. ימים ופרקים עומדים בעולם, רבונר-של-עולם!..

המתין ר' בָּר לשמואל, ולא שב שמואל. נשָׁם שבוע ימים וטרם שב.

— כבר יודע החבר שמואל — נחם ססטופל לר' בָּר — להפנס אל הכפר

היותר מספן, שלשום יהודי ובוֹלְשֶׁבִיק אי-אפשר להפנס לשם בשום פנים... אמן כזה הוא שמואל!

ר' בָּר מתהלך מדכא ונשבר ומתאנח על שמואל-צי בברור כאב-הצרה, חס ושלום... — יהי רצון, שיהיה לו קץ וסוף טוב... — מלחש ר' בָּר.

ויהי שמואל הולך מסידור-ביצ'י הכפר לרודניה. מרודניה לרוֹזוֹב, מרוֹזוֹב לקיחרי וירד לביילוסוקניה ולצ'ישני של ה"קצפים" עד גבול איבנקוב, — איש-אלהים, — דברו בו האכרים בכל הסביבה — ענוה ומליצה של רוסייה האם...

בזוית ליד השלחן המכסה מפת-בד גסה, לאור הקסמים הבורעים באח ולקול סבוב הפלך ושלוח הפישור בידיהן הפרושות של האכרות בטוחות, ישב שמואל פרנקפורטר במסבת האכרים, שנקהלו עליו, והורה דרכי אהבה ואמת.

בבית הקטן והמעשן, שהור קורות התקרה, שהאדימו לאור האש הנוערה, אור וחשך יחדו.

על האח הוָּה אש שמחה בענפים ושרשים, רוקמת גונים על עבר הקיר, מורקת, מתעקלת ומסתחרה.

אור וחשך.

מאצל ספסל-המשכב הרחב קול שקשוק הכישורים וקול מנגינת הגלגלים בסבבם. אלמגי-צבעונין. רקמות. סרטים אדמים, צהבים וירקנים. בוער, בוער מתחת, לפניבות" בשָׁרן הלבן של הנערות הסמקות ודוחק... אור וחשך.

מתרוצצים כתמי-אור על-פני עטרות האיקונין, המשחירות בזוית מתחת לאלונטיות-הצבעונין: ישו בן-האלהים, האם הקדושה, שלֶשֶׁה-כפים, איבן בזהסלוב, ניקולא בעל-הזכות, רוח-הקדש בדמות יונה, מיכאל הארכיסטרטגוס, שר-צבא השמים...

גחן אכר זקן מעל-גבי התנור, הטח אזנו השעירה והקשיב.

ונפלא הדבר, גלל כן: — קרָא מרקס, וכל השאר. למשל... לא מעשי תולדות הקדושים ומאמרים שונים... לא דברי-לב נחמדים על עיר-הערים, אם ירושלים העיר הקדושה. לא בית בתי-התפלות, אם סופיה הקדושה, חכמת האל. לא נהרה-נהרות, אם ירדן הנהר. לא עֶשְׂבֵי-העשבים, פֶּלֶקוֹן זָם עֶשֶׂב (1). ולא גם הימים, אם "אָגִין", שבו בית-התפלה של אפיפיור רומא. —

קרָא מרקס, הנה גלל כן...

מחוץ מתלונן ליל כבד. מעופפים רוחות, נושכים על עבריהם ומצפצפים באלפי פיפיותיהם שממון רע ומר.

רוקדים שלגים מצרעים עם רוחות יחדו.

(1) עֶשְׂבֵי-בָבוֹת, ונקרא כן על שום דמעה, שנשפה עליו מעין. האם הקדושה.

Russian icons
Shmuel's Torah is their tradition

חורקים קילונות ומתנועעים רוחים באויר אילך ואילך על פני הבראות הקפואות.

גונחים ומתאנחים שערים ישנים.
מחשיכות השכות שפורות מרות-נפש.

הסכה (1) מקפצת במדוכה באויר ומפשקת רגליה למעלה.

שומם ורועד מקר עומד השטן ומגרד בקרניו ובזנבו - צרעת לו על חטמו! - בליל-שמורים חם ומואר של קופלה (2) נזכר השטן.

שורק קודר (3) הגולן, נותן שתי אצבעותיו אל פיו ושורק שריקה אימה. תועה? הורי רועה-הואבים ומשחק עם כלבים.

משתחוות סופות וצנחות בשתי ובערב.

בדרכים ובשדות נעה האם הקדושה יולדת האל, מצרחה בצער-דממה על בני-אדם המענים ופורסת כסויה הקדוש על רוסיה עניה, האם הקדושה...

מאהרי הרים ומאחרי יערים מעופף אי עוף-האש...

מאמינים ומרוממי-נפש ישבו האכרים, עובדי-האדמה, עם דבים מסרבלים וגבורי יער וערבה, שכורים וצלננים, גזלנים ועניים, והניעו ראש לדברי תורתו של שמואל פֿנקפורטר - זקניהם עפים, שפמם משבֿל ועיניהם האפורות נוצצות באור אמונה על-פני ככרות פניהם המצמקות...

ז

נתעכב שמואל ב, סביבה. טרם שב שמואל.

שבוי בצרת-לב, בקר וברעב ישב ר' גר, שם את כפות-ידיה הצבות על-י גבי סיר גחלים לוחשות - מגן וצנה מצא לו ר' גר: סיר מלא גחלים לוחשות - והרהר במאמר הגמרא: "עשרה קשים הם: הר קשה - ברזל מחתכו, ברזל קשה -

אש מפעפעתו, אש קשה - מים מכבים אותה וכו'".

למר ר' גר ממאמר הגמרא מה שיש ללמוד והתחיל להרהר בעניני הטמאה - "אם תחת ההר נאבד קבר..."

ישב ופלפל בדינים, נתאנה ופלפל, עד שנתקע בקשיה.

נתקע בקשיה והתחיל מהרהר בעניני טמאת הברזל: -

"חרב הרי היא כהלל..."

ישב ופלפל בפלפולים עמקים ונתקע בקשיה חזקה בענין הברזל.

(1) הסכה היא - על-פי אגדת הסוים מכשפה זקנה יושבת בבית בנוי על כרעי תרנגולת ידעה במדוכה באויר ומזיקה לאדם.

(2) קופלה - חג סלוי עתיק לכבוד אלי השמש והאש, שחל בכ"ג לחודש יוני. בליל החג מדליקים מדורות, משחקים ושרים. לפי האגדה, בליל קופלה פורח השרף; האלונים עוברים ממקום למקום ומדברים אלה אל אלה; המכשפות עפות על-גבי מטאטים ומתכנסות ל"סייא גארא" וכדומה.

(3) קודר - גילן שחזר בתשובה ומרש מן העולם.

- אוי, שמואל'צי, שמואל'צי... - לחש ר' גר באנחה ובשבון-לב - שמואל'צי בני, בני... אוי, נחום, נחום, אוי ואבוי... בנים, בני-ישראל קדושים, אוי לנו כי בימינו היתה זאת לישראל...

- אוי לי אוי, אם לא אתם תורה למדתם? אם לא אתם גליתם ממקום-תורה למקום-תורה ומישיבה לישיבה? אם לא אתכם רחצו וסכו אמותיכם הכשרות והחליפו לכם שמלותיכם בשבת? אם לא אתם ידעתם ענג שבת ומועדים, הקאת שלום בין אדם לחברו, אהבת חסד ורחמים ואהבת השם-יתברך? אם אתכם לא הדריכו בדרך הישר, אוי, אוי... נשים, פנות-טובים, בנות צנועות וכשרות, שלא יצא עליהן ערעור מעולם...

כבש ר' גר את ראשו בזרועותיו ובכה חרש בקול-בכי נחנק: אוי, אוי, אוי... נפשי האמללה...

דלת החדר נפתחה ונחום שסטופל בא. אקדחו בחגורתו והרבו על ירכו. בצעדים רפויים נגש אל ר' גר.

נשא ר' גר אליו את עיניו וקבען בחרבו שעל ירכו. קול גדול ונורא עלה בקרב לבו ושאו:

"לך, ה', הגדולה והגבורה, כי לך, ה', הממלכה..."

דמעות שמו מחנק לגרונו, וישב, עפעף בעיניו הזקנות ושחק.

- ר' גר... - פתח נחום שסטופל וחדל.

לא ידע שסטופל את אשר ידבר. לא ידע את נפשו. איזה רוח רע הפיחו היום ההוא.

כל היום המה לבו בקרבו. כל היום התהלך נבוך ברעיונותיו. לא יכל להסביר לעצמו את סבת הדבר.

כל היום הטרידה את מוחו מחשבה של צער. בכל צד אשר פנה ובכל תנועה שששה ובכל צעד שצעד רדפה אחריו מחשבה, ורעד לבו בקרבו, מחשבה -

על המות והנצח...

כי מה עוד עסק יש בעולם בימי רעב והשלג הגדול?

לא ידע את נפשו. לא ידע איך יפתח וישפוך את לבו לפני ר' גר.

- מה לך, נחום? - תלה בו ר' גר את עיניו - שאל את חפצך...

נחום עמד כעני בפתח, נכנע ונדכא.

ר' גר חפך בידו על-גבי סיר-הגחלים.

אז כפף נחום את גבו, נשען על כסאו של ר' גר ואמר במר-נפשו:

- קופא אתה בקר, ר' גר ישיש... בקר וברעב... בקר וברעב...

ר' גר לא ענהו, נאנה בשברון-לב וכפה את עצמו על-גבי סיר הגחלים.

- ר' גר, וזכר אתה את שמואל כשעמד והלך לסביבה? - חזר ופתח נחום.

- נו?... - נבהל ר' גר ונעץ בו בבהלה את עיניו.

- למה לא מנעתיו מלכתו... למה לא מנעתיו? - מה קרה? אמר, מה קרה!... - קפץ ר' גר.

— כלום לא קרה... אולם למה לא מנעתיו...

ר' פר כבש ראשו ושחק.

נחום צעד והלך אנה ואנה על-פני החדר.

— למה!..

בחרר היתה דממה. נשמע קול לחש הגחלים.

— למה ל-מה!..

צעק נחום, רץ ונדחף אל הדלת ויצא את החדר.

כנתינתם משמים נחו שלגים בצדי הרחובות - ברורים ועליונים.

נוצצו שלגים בכל הגונים של חור וירק ואדם.

פרחו שרפי-רוחות לבנים ועלו בעקלתון למעלה.

גבוה ומואר התרוצץ נחום ברחוב.

התהפכה לנגד עיניו אורה זורחת מעורת-העינים. מלא כל הרחוב אורת.

כבחלום - לא ככפצל ממש.

חשב נחום בדעתו, כי חלום חוזר וסובב בעולם...

חשב נחום בדעתו, כי הכל מסביב חלום, כי בתוך חלום הוא סובב

והולך...

חלום, חלום...

כי איה תנור חם ובווער יש בעולם? איה מנורה דולקת בלילות? איה לחם לאכול?..

דומיה. אימה... אין עולם נמצא... אין אדם ואין נפש חיה...

בטל אדם מן העולם.

דומיה. אימה...

חלחלות ורעדות נדחפו בחשאי מקצה הרחוב ועד קצהו. ניצוצות וקרחים מצלצלים...

פרחו שרפי-רוחות לבנים ועלו בעקלתון למעלה.

חשב נחום בדעתו, כי הוא עצמו - דוגמה של רוח, רוח לבנה נסערה...

רק נקיה אחת - כואבת - כואבת -

ריבולוציה בעולם, ריבולוציה נוראה, קדושה... ק-דו-שה!..

רנע עמד תחתיו, הקשיב לזעקת הרוח, שעברה סמורת-זיקים על פניו,

וקרא מקירות-לבו בדבקות:

— ריבולוציה! — צייתו!..

וכבש את ראשו וחזר והלך.

איה הוא בעולם? מי הוא בעולם? לוחם? מביא צדק? רוצח? אמן? מפלא?

צדיק? מקבל נורא? מסרת-עתיקים? שר נורא ומבהיל? השר האביר גהוריריאלי,

וחזיה-החיה? טוטרוסיאלי השר? חלום? ריבולוציה?..

— מי אני בעולם? איה אני בעולמות?..

— ריבולוציה! תחיל... תחיל... תחיל... י - י - י...

נתלהבו ולהטו גונים של חור וירק ואדם.

פרחו שרפי-רוח ועלו בעקלתון למעלה.

נפעם ומטרף הלך נחום.

מסביב, מכל העברים - נגוהות, ניצוצות, כוכבים, להבות מתאפקות.

ברקים משתלחים לכל צד וחוזרים כהרף-עין ורוחות נהוגות.

לא כבתוך רחוב של עיר-מושב - כבחלום, כבישימון-חלום, בחוון-

תחו של דורות ועולמות...

כמה פעמים נסה נחום לגשת אל הניה וחזר בו. עד שנתקרב ועמד

לפניה. פניו בערו ושפתו רעדה, ואמר בקול מפלג וחרד:

— הניה...

הניה עשתה עצמה כלא-שומעת.

— הניה... באי אתי... לכי ונלך...

— את, נחום, אני עסוקה.

— הניה!.. התמרמר נחום - חברה הניה!..

— מה לך, הוֹאֵלֵנָא להגיד.

— בואי ונדבר...

— אל תפריע, בבקשה.

תפס לה בחזקה בידה. מבלי דבר דבר עקרה הניה את ידה והעיפה

עליו מבט של כעס.

התנווד נחום תחתיו ונפל על הכסא. התפרץ בצחוק וכבש את ראשו בידיו.

ח

לֶבֶן יֶרֶק, לֶבֶן זָהָב, לֶבֶן אֲדָמָה, לֶבֶן חוֹר, לֶבֶן מֵלֵא-תְכֵלֶת לְכָל רוּחַ. -

לֶבֶן כְּלוֹל כֹּל-הַגּוֹנִים.

צָחוּק וְצִלְצוֹל מִצְלוֹת...

פרוצים ופושטים רנחים לכאן ולכאן המריאו שני סוסים כשני מלאכי

חבלה ונשאו על-פני גוני הלבן עגלת-חרף טעונה צחוק וקולות-קריאה, מועפה

ונשואה עד כדי סלוק העינים מעל הפנים והנשימה מן הפה.

הנה - חרישיים, קטנים ומזהירים מעופפים הבתים...

הנה תוצאות העיר...

— עד אל חוג השמים!.. קוראת הניה בקול.

שֶׁטוּפֵל מַגְבִּיהַ אֵת עֲצָמוֹ מֵעַל מְקוֹמוֹ, עוֹמֵד בְּכַפִּיפָה וּמִשְׁתַּדֵּל בְּשׁוֹט עַל

אחורי הסוסים המועפים.

אל-תוך עגלת-החרף נכנסו גוטהלף וחנה פוטיבסקי וחזר ועלה הרחוב
באבקת-שלג, בצוחות-קולות ובצלצלי-מצלות.

ט

מחקרים בתמרות ומקדקים בדקדוקי דאגות ושממון התנהגו הימים.
— אחר דאגות ושגעות — אומר ר' קר — אין צריכים לחפש. אלא אחר
מה צריכים לחפש? — אחר תפלות ושבתות וימים טובים.

— גם חייכם אינם חיים... — מתמיה ר' קר ואומר לשמואל — במה
אתם מחיים את עצמכם? לא חג לכם ולא תפלה לכם ולא פייט שיסד ר' אליעזר
הקליר וגם שאר הפייט...

ומעלת הזוכה להתפלל, אומר ר' קר, הוא גדולה ויקרה מאד. שתפלה
מסיעה לרצון. על-ידי מה שאנו אומרים דורות ארפים, ותחזינה עינינו בשובך
לציון ברהמים קחורה עתה בזמן הזה ארץ-ישראל ונתנה לעם ישראל...
ואף מלכות הסוציאליסמוס לא תקום ולא תעמוד עד שלא יעמדו בתפלה עליה: —
רבנו של עולם, קרות, שויון ואחזה... רבנו של עולם, קרות, שויון
ואחזה...

— וכן הוא אף ענין החגים, — אומר ר' קר.

אדם אם מזלו גדול אפילו עד לב השמים, בלי שבתות וימים טובים
הוא כל-ידיק דוקא. גוי, איבן קפ, אף הוא חגאות יש לו. ישמעאלי, דומה,
לגמרי ישמעאלי, פרא אדם, ואף-על-פי-כן חגים יש לו! רוצח משרש ברשעתו,
לסטים ביער, גם כן אי-אפשר לו בלי חג!

— והיאך זה אתם מתהלכים בעולם — מתמיה ר' קר אל שמואל — בלי
חג! במה אתם מחיים את עצמכם?

— אשרינו שהשם-יתברך בחר לנו חלק טוב ונתן לנו שבתות וימים
טובים...

בסמך לאחר טענותיו של ר' קר לפני שמואל נתכנסו הבולשביקים
בבית-הקומנה לשמחה ולשמחה.

— עד האור הנכון לשנות ולשמות! — אמרו אקר.

אפט לא פעלה השמחה כדבעי, לא על הדרך הנכונה והנכוחה...

אף-על-פי ששתו, "להיים" ורננו ביניהם ונאמו נאומים — ואין טוב. אין
אף דרך של שמחה נראית.

ישב כל אחד תחתיו, כאלו הטילו עליו משאי כבד וחשב מחשבות של עצב.
קשל, כאלו הסכימו פתאום בדעתם להיות חכמים ונבונים ולחשוב מחשבות
של עצב.

נסו הזרוזים, נודרוו וקפצו איש בפני רעהו כחגשים המדלגים זה כנגד

cannot achieve joy

זה, פתחו בשיר והתאמצו לשמח את העולם. ולרגע סלקו את עצמם איש
מעל חברו ונפסק השיר.

לא עלתה כל תחבולה.

בזוית נתלחשו הניה ושסטופל: —

אוהב אותי אתה... ואף אני אוהבת...

— אוהבת?

— שמואל, — הושיטה הניה את זרועה לקראת שמואל — זה שאני רוצה,

כי תעשה לי והוא דבר קטן מאד...

— מה? — התמיה שמואל.

— כי תשבור לי את זרועי מקמד מאד...

התבונן בה שמואל במבט של מוסר.

— הה'ה'ה'ה'ה'... — התפרצה הניה בצחוק — הן לא את לבי בודאי, לא את

לבי — את קדי בלבד...

כן, אין לה להניה שום חשיבות בעולם, אפילו לא עד כדי שבור לה

זרוע מקנה...

hasidic ecstasy thru song

בחדר, שמלא עשן טבק וריח של יין, עמד שסטופל והכה באגרופו
ובראשו על-גבי השלחן.

זה היה חדוש, שהושיט להם שסטופל לנאספים.

לקול האגרופים והראש הנחפטים על-גבי השלחן נתגלגל שיר ריבולוציוני
מפנים אל פנים והלך.

כנבהלים עמדו הנאספים על רגליהם והפליגו בעצם שיר בתנועת פנים
וגוף והטלת ידיים למעלה, כטובעים שמרימים ידיהם וצועקים אל ה'.

ונלקחה השמחה ממקומה הנכון! נתחמם המוגל הצורות בוערות. הידים
מכות כף אל כף והפיות פעורים ומשליכים קול.

הניה עברה על-פני החדר מזוית אל זוית, חורת-פנים ומעשנת סיגרה.
חורה למקום שיצאה ממנו וחזרה ועברה על-פני החדר.

דומה, כמו בקשה הניה ללכת להלך ולהלך, להלך מעצמה, מידיה ומרגליה...

התלקחו והלכו קולות השיר ונתיחדו כלם יחדו כדמיון ענפים רבים מאירים
ובוערים בעגול של אש. דפקו דפקו על-פני לוחה-שלחן ראש ואגרופים.

להטו כל פנים מסביב בעגול משגע. טרפו העינים...

עטופה מהומת-שיר כקלפה צבה וגסה התנועה הניה על-פני החדר,
מחרישה ומכירה ויודעת היטב, כי אין דבר בעולם, שיש לבטוח בו ולקוות
לו ולצפות... ולא דין ומשפט ולא בזיונות וחרפה ובושה בעולם, ולא קלקולים
ועזנות, ולא גאלה ופדות...

ובקשה הניה להרגיש כאב עזות, כאב גדול עד לב השמים, מכאובים
רבים ועצומים משערות ראשה שלה, עד שיודעו כל הלבבות...

עורו וקומו, פועל-יעם... — חזר ובשנה קול-השיר בגבורה.

- רבותי, - סמך ר' גר את אצילידינו על השלחן מזה ומזה - מקהן
 אני לכם היום, ומחתן, שקצים, אינו אפס ואין, כן...
 - כן, כן, נכון...
 - ומי המה אפוא החתן והכלה?... נכנס שטטופל בדברים.
 - אתה החתן, ואתה החתן, ואתה ואתה... - הצביע ר' גר כלפי הגברים -
 ואת, ואת, ואת, ואת - הכלות!... עשו חפה, הכרה... באמת ובתמים, כי למה
 תישו אותי בחנם?... הא?
 מסכיב צחוק ובדיחות.
 שטטופל נתן עין באלכסון בהניה ונתחכך מתוך שחוק-צדיה בערפו.
 - אנו מסכימים - שחק ואמר שטטופל - אנו מה?... הנה רק הכלות אולי
 ממאנות הן...
 - עשינה שדוך, פניות - פנה ר' גר בהסברת-פנים אל הנערות - והינה
 לאנשים...
 צוחקות הנערות ומניעות בראש.
 - באמת ובתמים - אומר ר' גר לנערות - תיקרנא נפשן בעיניכן...
 באיזו חכמות אתן אוחות לכן, כשם שאני יהודי!...
 מזגו כוס יין וכבדוהו לר' גר.
 ר' גר הפליג ביד רחבה מעל פניו את כוס היין.
 - שתה, ר' גר, אין זה יין-נסך, הלילה... - קרץ גוטהלף לר' גר בעין
 ערמה.
 - אתה - אמר ר' גר אל גוטהלף - חכם אתה בעיניך, כאשר אראה לי,
 ולועג ליינ-נסך. ואני אומר לך, כי אין אף אחד בכל המספה הגדולה הזאת,
 בלי עין הרע, אשר ידע עמך הדברים של יין-נסך!
 - אפשר... בודאי!... - הסכים גוטהלף בשחוק-לעג.
 - ואני אראה לכם - הוסיף ר' גר - כי אם אסביר לכם את הדבר
 ותבינו ולא ימצא בכם אף אחד, שיבקש וישתה מיינ-נסך... תתקעו ולא תשתו!
 נפשכם תצא אחר טפה של יין ולא תטעמו! אלף פעמים תשתגעו למעט יין,
 בינתכם בקרבכם תתבלע, ולא תגישו אף אל פיהם!...
 - אדרבה, אדרבה, נראה-נא אפוא...
 אדרבה, אדרבה, נראה-נא אפוא!... - חזר ר' גר ואמר.
 נטל ר' גר הכוס בידו, הגביהה למעלה ואמר:
 - אפשר תרשוני אף לאמר לכם מלים אחדות?
 - אה, בכל הכבוד...
 - אם כן, רבותי, - פתח - את הכוס הזאת אני שותה לחיי פטרורא, שהשקה
 הארץ מדם ישראל, דם זקנים ונערים, אנשים ונשים, קדושים וטהורים!... לחיי
 פטרורא ולכל שלו!...
 אמר, הגיש את הכוס אל שפתיו ועשה את עצמו כלוגם ממנה, ואחר-כך
 חזר ושפך מן הכוס אל הבקבוק.
 - ועתה התחכמו ושתו...
 בבית נהיתה דממת-אבל.

invokes the ntl tragedy at moment of greatest joy

brilliant!

- עד שתפול חדרה על כל ידים ורוח... - התהלכה הניה ודברה אל
 עצמה - עד שלא יהיה עוד פה ביד למשמש באצבעות...
 - הניה הניה!... - צעקו אליה מאצל השלחן המבלבל.
 - אין כלל הצרה בעולם... - התהלכה על-פני החדר ודברה אל עצמה -
 עולם בלי שום צרה... אין הלב מרגיש בכאב... - ואם אין הלב מרגיש,
 ואם אין הלב מרגיש, צריכים באמת להטיח הראש אל השלחן, הראש אל
 השלחן...
 - הניה הניה!...
 הסבה הניה את פניה. נגשה אל שטטופל, שכבה על הרצפה לרגליו
 ולפתה בידיה את ברכיו.
 - זה היה טוב, - לחשה אל שטטופל, שכפף את עצמו עליה - זה היה
 טוב, אלו שבר לי את זרועי!...

Reb Ber joins the Bolsheviki

דלת הבית נפתחה. ר' גר בא אל החדר.
 ר' גר...
 ויהי לפלא...
 - קפצו היושבים ממקומותיהם.
 - ר' גר, אה, ר' גר!... אורח יקר!...
 - לא אורח, - נער ר' גר השלג מעל אדרתו וחבט כובעו על ברכו -
 לא אורח, שקצים - מחתן הנני אצלכם.
 ותקף הקיפוהו מכל העברים, הסירו מעליו אדרתו, נטלוהו בזרועותיו
 והביאוהו אל השלחן.
 - ר' גר! ר' גר! גר, מחתן יקר!...
 הושיבוהו בראש השלחן וישב ר' גר כארי בחבורה, עגול-מצח, נהיר-
 עינים וזקנו רחב, זך ונוצץ.
 - מה שלומך, ר' גר? ויאך תחיה?
 - ברוך-השם, בנים, ברוך השם... נדרתי נדר שתחקים נפשי בי ויהי מה...
 והנני בעזרת השם ברוך-הוא מקים נדרי...
 בזהירות ובחכמה הסיר גוטהלף את מאכלי-הטרפה מעל השלחן.
 - ר' גר! ר' גר!...
 ר' גר ישב, התבונן על סביבו כאומר: -
 מה אעשה לכם, בנים?...
 אלו יכל לאלצם בדברים, היה אלצם. אלו מועיל היה קול ילדה ובכיה,
 היה מילל וצוח ומשבר את לבו. אלו תפלה הועילה, היה מתפלל עליהם,
 שיפתחו לבותיהם...
 - שמחה לכם היום, בנים, - פתח ר' גר - כפי אשר אראה... טוב, טוב.
 ויקר... החילק האלהי השוכן באדם צריך שיהא שקט ומשבח תמיד...

remove the
treffy food!

פלות, אל תהיינה מטרבות - חזר ופתח לנערות - והשם יושיעכן שלא תבואנה לידי אסור...
 פלות, עשינה לכן קפות כדת משה וישראל... - השתדל ר' גר בלי לאות ועיפות.
 - אני בעצמי אמר עליכם, קול ששון ושמחה, קול חתן וכלה...
 - אחינו ואחיותינו, עתה התנדברנו למצוה זו מתוך נקדת לבכם הסהור...

ר' גר ישב, התבונן על סביביו, כאומר: -
 מה תחפצו ממני, כי אעשה לכם?
 אלו יכול לאלצם בדברים, היה אולצם, אלו הועיל קול יללה ובכיה, היה יושב ומילל וצ'ח ומשבר את לבו.
 - בושנה, בושנה בדבר הזה! רחמנות אין לכן!... - התפרץ ר' גר בקול-אנקה.

בבית הכבדה עקת-דממה.
 מחוץ רעש הרוח, דפק בתריסי-החלונות וסגף את כתלי-הבית בסגופי-שלג ויללה מרירה.

- כלות, כלות... - התמרמר ר' גר בכל הרגשות פניו ועיניו ביגון וכלות-נפש - כי רע ומר לנו, אוי ואבוי... חנה! חנקה פוטיבסקי!
 הניה עמדה לחלון ורעד גופה הקטן בבכי עצור ונחנק.
 - כי רע ומר לנו, אחי ועמי, אח-חי ועמי... - התמרמר ר' גר מאיך-הפוגות - כי רע ומר לנו, אוי ואבוי לנו...
 - הניה, הניה... הנילי... התחנן ר' גר - השיבי את נפשי... השיבי, השיבי...
 - לא, לא... - העמיקה הניה את עצמה בחלון והניעה בראשה אילך ואילך מתוך קטעי בכיה נחנקת.

הבית גמלא מרה שחורה על כל פנותיו. לבות הנאספים נמסו בקרבם כבשעת לפני כל נדרי...
 - כי רע ומר לנו, אהובי, אחי ומרומי מאד, אוי ואבוי לי!... קשבו חשבונות! השגיתו היטב במה שאתם עומדים...
 השמחה עברה מכל לב.
 אחד אחד נשמטו האנשים מתוך החדר.
 לשלחן המעורבב במאכלים ובמשקאות נשארו יושבים סמוכיראש על ידם - שמואל פ'נקפורטר ונחום שטופל.

הפפו שמשות על-פני לבנות. הפפו לבנות על-פני שמשות. האירו כוכבים בעצם היום וצפצפו תחת הרגלים.
 חבושים נחו צבאות שמים על ראשי בתים ועצים, וכחילות טסו על-פני הרחוב - הרוחות.

שמשות, לבנות, כוכבים, אשי-גרות של ערב יום-כפור, אורות פתילות-הבדלה... שמשות לבנות ורוחות, לחשים, רחשים, רשרושים...
 ואין להבין, אם רשרושי גלים מתחכמים לחוץ-ים, אם רחש קמה בשדה, אם יער הומה בחשאי...
 ואפשר דממה היא, שמבריחה משמים עד ארץ וסוככת על שתי האזנים ועל שתי העינים ונחירי-האף ושפתי-הפה...

מרכין שסטופל את אזנו לצד הרוח, כמרפין און אצל הוילדן לשמוע.
 ואפשר קול רעש בהמון?...
 אין להבין ואין לדעת...
 הולך שסטופל ומקשיב.

כל צעד וצעד ואלפי כוכבים שלו. כל בליטה של עץ ובית וגדר - ואלפי גרות-נשמה וגרות יום-כפור...
 מרחוק נשא על כנפי המוג'י-רוחות כתר של כסף...
 רשרושים, לחשים מסביב, ואפשר -
 קול רעש בהמון...

shestufal frico to stop pogrom

ראשונים נראו סוסים רבים, זוגות זוגות של סוסים רתומים לעגלות חרף, עומדים ומזוררים, מהבילים בנחיריהם ומכים ברגליהם בשלג המשתן צהב. אחר-כך נראו אכרים, חבורה גדולה של אכרים, מאדמי-פנים, עשני פה וחטם וקפואי-שפם, עומדים, רוקעים בפרסות-הברזל שבמגפיהם ודופקים בידיהם אילך ואילך על-פני אדרותיהם הכבדות והמעגלות כפעמונים.
 מה הדבר הזה?
 עמד, הביט שסטופל.

ופתאום כאלו סרה עננה מעל עיניו.
 תפש אקדוחו מעל צדו, קפץ וירדוף אל עבר פני חנות-הקואופרטיב. צורב הרוח בצריבות-אש את שתי שפתיו, מכביד ומדאיב לעינים, מסתחר מסביבו בשוליו הרחבים, מנגן בכנפיו, מצלצל במצללתו וצלצליו, ומתפור על-פני השלג כפזרים פזרים, שלשלות וקפים קטנים וגדולים.
 מרחוק - רעש ושואן. קול כקול דלתות מתמוטטות ונפץ חלונות. בוקע שסטופל בשלג ורץ. מתבונן לפניו ורץ. אים ונורא נק פתאום אל בין האכרים, שצבאו על דלתות החנות.

- חברים!...
 - תפסוהו!... הנה... פסוהו לקומיסר היהודי!...
 - חב-רים!...
 קולו נבלע בתוך הרעש.
 כחומה נגשו האכרים יחדו, שעירים, מדבל-ליזקן וקצרי-אף.
 בחטיפה ליסטית וריזה נחטפו השפינים מתוך המגפים המזפתים והקרדמות הכבדים מתחת פעמוני האדרות.
 - על מה תכו, חבר-רים, חב...

מיכה ומבוטה. מהומת-מות חשאית ודממת-התאבקות ממשכה.

- מה תעשו!.. - נשמעה צעקת-בהלה.

ישא שיפרין הוא שהרים קול-בהלה.

- בא גם אתה הנה, בא!.. - קראו לו האכרים.

- מה תעשו!.. מה תעשו!.. - ועק ישא שיפרין ורץ אל נחום שסטופל.

דחוקים ומטלטלים מכתף אל כתף, מפפות אל פפות, שעלו וירדו בכבד ובדממה, התרוצצו נחום שסטופל וישא שיפרין, הניעו בידיהם אילך ואילך וצווחו: גוואלדו!.. גו!..

ישא דלג וכרכר כחסיד בעת תפלתו וצעק בקול מר: עד שנפל על בטנו ויסע על-פני השלג. לרגלי האכרים שכב ישא ופשט את זרועותיו על-פני השלג, ראשו נפשל לאחוריו. השלג האדים מסביבו.

נחום שסטופל עוד התרוצץ אנה ואנה, נתעקל וכפף את ראשו מפני יתד, שהשליכה עליו מנגד. היתד פגעה בתוו. נפל נחום על ברכו, נשמט וישב על השלג, ראשו מגלה ופרוע ופניו שטופי-דם.

מהרה נשמעו קולות-יריה וריצת-רגלים.

בן-רגע נבהלו האכרים אל סוסיהם, קפצו אלי-תוד העגלות, נפוצו עגלות-החרף לכאן ולכאן ונשאו מועפות על-פני השלג...

הרחוב נתמלא יריות, הדייק-קולות ומהומה, חריקת-שלג ודמק...

על-פני השלג הזהפך המגולל בדם ומגפל בשירי-תבן שכבו הלומי קרן-מות, שכינים ומוטי-עץ - ישא שיפרין ונחום שסטופל.

ישא שיפרין בלי רוח-חיים בקרבו ונחום שסטופל כל עוד הנשמה בו.

הניה גחנה על נחום שסטופל וקראה לו בקול נבהל ונפול: - נחום!..

נחום פקח את עיניו והביט בהניה. ניצוץ-אש עבר את עיניו. רגע הביט ולחש:

- אין דבר... אין דבר... -

ועוד נעו שפתיו רגע קטן וקולו לא נשמע. קצף אדם נראה על שפתיו: עינו קמה כעין הדג.

עוית עברה על-פני גופו הארץ. נתחלחל, נתהפך על פניו כלפי השלג והוציא נשמתו.

Tasha & Nahum are killed

121

כל העם יצאו לעשרות ולמאות. כל העירה מכל הפנות יצאה לרחוב. לא נעדר איש.

לא תינוק בעריסתו ולא זקן על משכבו, לא עצור ועוזב ולא פתי ושוטה אחרון - הכל יצאו ללניה.

הרחוב השחיר.

על עגלה רתומה לשני סוסים עמדו שני ארונות-עץ, ומאחוריהם, מן הקצה, עמדו שני כדים גדולים ממלאים מי-דמיהם של ההרוגים.

לפני העגלה צעדה להקת-המנגנים ונסרה בחצוצרות קולות-נחשת עצומים, משוכים, מתעלפים -

מי זשע - רטנוא - - יו פא - - ל... ?

גוטהלף נקרי הלכו בראש גלוי-ראש.

מפלגה בדממה כברה געה המחנה השתורה אחר הארונות. לצדי הרחוב נחו גבעות-שלג כנפילים לבנים. עד מלוא-העינים התנוצצו ניצוצות כשלהבות קטנות של נרות ופתילים.

בדרך נסדק אחד הכדים שמאחורי הארונות וטפות-דם נבו ונפלו על-פני לבן השלג.

בפחד ובאימה צדדו המלכים והזירו אלה את אלה ב"נונו" זמזמה מעל שבילי-הדם.

ביראה ובתמהון עמדו המלכים בשתי שורות מזה ומזה לשבילי-הדם והתבוננו.

ביח-הקברות הישן נודעזע על כל שלגיו ומצבותיו מקולות-צעקה ויללות. חבורות חבורות ואשה אשה לבדה נפוצו הנשים על-פני השלג המשומם ועוררו יללה.

אחת אחת נתעלפו הנשים על-ידי נדחי הקברות המשלגים... היללות והזעקות הקיפו את הצר-הקברות.

בקול-צוכים נקטע ונחנק פתח ר' פרי: "יתגדל ויתקדש שמה רבא!.."

והיללה גדלה והלכה הלוך וגדול, הלוך וקרוע את אויר השמים. בחיל ובזעקות לב ונפש נתגדל ונתקדש שם שמים בין המצבות והעצים הדוממים.

- לא זכה, לא זכה לעלות לארץ-ישראל!.. - הניע ר' פרי בראשו ודבר בקול נמוך וחלוש בשובו מביח-הקברות - אחר הפסח החליט בלבו לעלות לארץ-ישראל... ענף צעיר כזה, מנורה טהורה... מי ישמע עצם קדשתו ומי יספר יגיעותיו ועבודתו הרבה ומסירת-נפשו הקדושה!.. גם לא אכל לשבע וגם שנה מנע מעיניו והתהלך קרוע ובלוי... גאלת עמו בקש, פדות ישראל... אוהב ישראל נאמן, דורש טוב לעמו, ישא, ישא שיפרין!.. - - -

eulogy

במדרגה של יראה, הפכו פניהם למזרח ועצמו עיניהם בדבקות והיטיבו גרות מצוות והפלה...

refrain

לילה לילה נשא על-פני העירה רוחות קהוי היות חשכות, שכבו על צדם הימני ויללו ושכבו על צדם השמאלי ויבבו ואמרו ודוי בקול גדול ונורא. לילה לילה צהלו מפגעים לבנים באויר, סבבו בתיקבורות, שוטטו מוצאי שבת משטנים, שטפו אישוני-לילה סמורי-שיבה. לילה לילה יצאו בנות-קול וצוחו, סובבו ועמדו תחתן, הסתכלו בדיוקן עצמן ונעלמו.

נשתמעו צוחות מפצלות לכאן ולכאן כענפי-אלונים ונשאו טרופות ומשגעות. רגע רגע המיתו את עצמן על כל בית ובכל צד פגני רוחות אמללות. נהפכו שוליות במרום. רדפו אריות מבהקים ונחשים בעלי שבעה ראשים בתוך פיותיהם ואש יוצאה מביניהם.

לילה לילה ירד לחלל-העולם בית-מקדש של מעלה, כדאיחא במדרש - בנוי קלו זהב מוקק, זהב צרוף, זהב שחוט וההב-פרן; קרקעיתו אבני-ספיר, גגו אור-נגה גבוה עד לשמים ובין כוכבים יגיע... ומיכאל השר עם מזבח אלהים, אשר עליו הקריב בכל ימי הגולה נפשות צדיקים וקדושים, נשאו בדממה מן הקצה אל הקצה...

archetype

וכדאיחא במדרש, נבנתה באויר ירושלים העתידה, בת אלף הבריניות, בת אלף המגדלים והגינאות והטטפראות ושבע החומות - אחת של כסף, אחת של זהב, אחת של אבן יקרה ואחת של פוך, של ספיר, של כדפד ושל אש...

לילה לילה רדף ארמילוס רשע, בריה דסטנא, קרם ועיניו קטנות וצרעת במצחו, אזנו ימנית סתומה ואזנו שמאלית פתוחה... ומלך המשיח בא עם ענני שמיא ויפיה באותו ארמילוס רשע וימיתו בדבר-פיו... ועתיקי-ומין, לבושו כשלג חור ושער ראשו כעמר נקי, עמד מעל כסאו ושרק וקבץ לכל ישראל... הכו שדים בקירות, קרקרו כתרנגולים ודפקו בחלונות. נראו החוללים שחורים מנקרי-העינים...

בעליות הבתים נשתמעו קולות צחוק פרוץ, ורעשו אמות-הספים. פחה-דבור נטל מתינוקות לחצאי-שעה שלמים. ותאניות ואניות בתוך ארבות-העשן. קינות ובכיות נתדפקו לחלונות. יראה ורעדה הקיפו העירה. והימים - כלילות: קודרים וחשכים.

צנחו ימים מעל חשכות הלילות ועמדו כראשי-תבות וסופי-תבות של ערב ומרה שחורה; תעו ימים כישישים קשי-ערף ודוממים, תעו ברהובות וגועו בחשך...

כל הפקר פלו של יום ראשון קודר ומילל אחד התהלכה שינה על פני חדר ביתה, הנעל האחת על רגלה והשניה בידה, טורחת ומתיגעת להמיר שרוך-הנעל שנקשר ונסתפק.

פעם, עוד בימי המלחמה, מיד לאחר בואו אלינו - השיח ר' בן את מר-לבו - נכנס אל בית-המדרש והביא עמו מעט סחורה למכור: בולים של הדוקטור הרצל...

מה, צועניסט? ד"ר הרצל? - הרתיח עליו פישל ברישנסקי, עליו השלום, במרת-רוחו, שניהם כבר בעולם-האמת הם - אפיקורסים, רשעים מרשעים, ימח שמם וזכרם...

הכניס ישא ככה, רואה אני אותו לעיני כיום הזה, ככה הכניס את ידו אל-תוך כיסו ואמר: צדיקים - תולדותיהם כיוצא בהם...

שנפתה, אני אומר לך, - הקדיר פישל ברישנסקי, עליו השלום, את גבות-עיניו הזעומות - שרפה על כל התולדות האלה, והנה עדה שלמה של ישראל וכלם יענו אמון... אז פתח ישא פיו בחכמה ואמר:

רבותי, אם תגידו לי מדעתכם ובשכל על מה חרבה ירושלים, אני מבטיחכם בהן שלי, כי אחדל מהיות עוד ציוני, תכף-ומיד אחדל מהיות ציוני... לא חרבה ירושלים - אמר פישל, עליו השלום, - אלא בשביל שבנו בה תלמידי חכמים.

והיכן נאמר זה? בגיטין. לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבטלו בה תינוקות של בית-רבן. וזה היכן נאמר? גם-כן בגיטין. לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה - ואף זה נאמר בגיטין.

טוב - ענה ואמר ישא - אמרתי לכם, כי מדעתכם תאמר לוי... ויודעים אתם, על מה חרבה ירושלים? - כי אני לא הייתי שם... - כי אני לא הייתי שם... - חזר ואמר ר' בן ודמעות זלגו מעיניו.

myth יב

כעגלים מקשרים מוטלים בחשכה עמדו בתי-העירה מקשרים לרוחות, לאימה ולמרה-שחורה. יראה עתיקת-ימים, תלפשת נוראה זו של ישראל, כסתה את העירה מיום החלוציה ואילך.

בצר ובאימה ובבסחון באלהים שכבו הזקנים וינקו מהתורה, כתינוקות שיונקים משדי אמה, לשעבר טוהרים, הנונים ובעלי-מלאכה, אהבה ויראה ומסירת-נפש כמוסות בנשמתם כאפרוח בתוך הביצה, שכבו עתה כחסילים זקנים בחזיריהם, איש איש בחורו, אכלו פרק משניות, שתו כמה מזמורי תהלים, עלו

the state gripped by fears of old

אדיטיבית... אדיטיבית... צוחה לה כיה אחותה הצעירה - תכני בשפין!..
תכני!..

שינה התנהלה עם נעלה על-פני החדר, כבשה ראשה וגחכה.
יוסף עמד בפתח הדלת, הביט באלכסון בשינה ונתפלא:
- וכמה יתרון רצון בכל!..

anarchists arrive

לפנות ערב מסער של אותו יום ראשון, בשוב אנשי-המוצצה וכל בני-
העירה עם ממיטינג שצרכו, - מיטינג ערכו לשם גלוי-דעת: מה לעשות לכפר
שקלקל בשלטון הפועלים והאכרים, ועמדו למנין והחליטו על-פי תורת-חסד
של שמואל פרנקפורטר והשתדלותו הנמרצה של ר' גר להסיה הדעת מכל
הענין, כאלו לא היה כלל, ועמדו והתבאו שם על עמים וגוים, ארצות
ולשונות רבות - לפנות ערב מסער של אותו יום ראשון נראה מרחוק כעין
המון עולה...

לאט לאט נצטירה במראה קצה הרחוב קלָקָה גדולה רכובה על סוסים
יחמש עגלות-חרף ארפות טעונות בתולות, גוזמה של בתולות, מכוונות-יריה
ותותחים.

השירה נתקרבה והלכה, עשתה מיני צחוק ושעשועים בסוסיהם, הכתה
באקדוחים, הפריחה באויר מגלות עפות, נפנפה בדגלים שחורים, זמרה ושרקה
וקראה בקולי-קולות.

עמדו ההולכים משתוקקים לדעת:

- מאיזה גמוסים ושל איזו אמה?..
- דומה, יהודים... אנשי... כשם שאני יהודי...
- וגם שם עומדים הרמטין... נתאנחו הוקנים.
- למי הם עובדים? באיזו אמונה מאמינים הם? - התמיה ר' גר.
- אנרכיסטים!.. - נמסר מפה אל פה.

בשריקות וקריאות, יריות פרועות באויר, נפנופים של דגלים שחורים
והזדקפות סוסים על אחורי רגליהם נתקרבה השירה.
משתוממים ונבוכים נטו העומדים אל הצד.

רכובים על שני סוסים עצומים נסעו בראש שנימו אחד מקנה על דגל
שחור גדול ואחד - סתם מין 'ישן-אליק' מן המצויים, רוכב בגאות ובצהלה.
המקנה הטיל דבר לחברו. זה הטח מעל האֶפֶף שכס אל חברו ולחש לו
דבר-מה בפניו.

- עמדו! - יצא קרי לקראתם - מי אתם, חברים?..
- אם לא נולדת עזר, - עצר הרוכב בעד סוסו וקרא בקול - יכול אתה
לראות מי אננו...
- חברים, אני ראש האינספולקום... - פתח קרי.

- מאמין אני שאתה ראש האינספולקום... אולם מאוקטיבר ועד עתה
ראיתי רבים, שנושאים עליהם התאר הזה...

- אתם, חברים, אנרכיסטים הנכם?
- כן, זהו השם הנכון אשר אין להתפיש בו.
- לא ידענו, כי במקומות של חברים וידידים אנו מצויים... כל הוראה לא קבלנו.
- אקוה, כי במקומות של חברים וידידים אנו מצויים.
- זהו, חבר, רואה אתה, דבר שמוטל קצת בספק... ומיט יש בידכם?
- חברו - קרא הרוכב - תן אל לבך לדעת, כי אנרכיסטים חפשים אינם
נכנעים לכל שלטון ואשמה מאד לעשות את רצונך ולצוות לטעון התותחים
ומכוונות-היריה...

- אתה, חבר, כפי הנראה, טעית לחשוב, כי בולשביקים מקגלים להלעוב
בחבריהם האנרכיסטים.

- כן, שמעתי דיי. טוב, כי תפנה לנו מקום לדון.
- כמה אתם במספרכם, חבר?..
- שמונים נפש.
- לצערי, אין אתנו מקום בשביל שמונים נפש, ואתם רשאים לדון בכל
אשר תמצאו.

- אף כי בולשביק אתה ונוסף לזה גם ארכיפנדט גמור, אך רוח של
אנרכיסט יושב בקרבך, כן... הנה לך ידי... - כפף הרוכב את עצמו בצחוק
אל קרי - היכן הוא בית-הכנסת?

- שם... - הצביע קרי.
- חברים!... - הפנה הרוכב את ראשו אל בני-חבורתו - דבר אין פה
מלבד בולשביקים ועורבים. סעו אחרי...

באותה שעה שהרי והרוכב עמדו והתנגחו איש עם רעהו, יצא צעיר
אחד, כמעט נער, לבן-פנים, לבוש קרעים כקרעי דחליל של גן, יצא רכוב
על סוס שחור ונתקרב אל שינה, שמואל והגיה, שעמדו בקבוצה אחת.

- לאן זה אתם הולכים, חבר? - שאלה שינה.
- לאן? - תמה הנער - כך נוסעים. סתם... בעולם.
- צעיר כמוד!.. - השתוממה שינה ופניה הסמיקו.
- נתן בה הרוכב את עינו.
- כן, אמנם איני עדין בן שבעים...

שמואל עמד כעל-גבי גחלים בוערות, נשך בצפרניו, הביט בגנבה בשינה
וכבש את עיניו.

- ומה שמך, חבר? - שאלה שינה.
- בלי ספק לא שמעת מימך דבר על 'מוסיה ביהוש'.

לא, לא שמעה שינה דבר. שמו, כנראה, אינו ידוע בעולם הגדול...
- ואף-על-פי-כן, על-פי מקרה גמור לגמרי, אני הוא מוטיה ביהוש...
שינה כבשה פניה והתפרצה בצחוק.

השירה זזה ממקומה. ברעש ובשאון ובחריקת עגלות וצהלת סוס
זזה השירה.

נגשה שינה אל שמואל, הושיטה לו את ידה ואמרה:

- שמואל, אני הולכת עם האנרכיסטים.

שמואל הגביה את עיניו, התבונן על סביביו, פעם על הקיר שמנגד ופעם על התקרה, כבש את ראשו בגליונות-הנייר שעל השלחן ואמר:

- נו, ומה עתה אפוא?... תהי דרכך צלחה...

שינה עברה על-פני החדר ועמדה לפני מודעה של אשתקד, שהיתה חלויה על-גבי הקיר.

דומם עמד שמואל כפוף על גליונות-הנייר ושפתיו רעדו.

לרגעים יצא מלפני השלחן וצעד והלך בצעדים מתונים אל שינה. בשחוק חור ודווי על שפתיו נטל שמואל את ידה ולקצה באהבה.

רגעים חלפו - השעון טקטק...

ודממה, ובת-צחוק וכפיפת-ראש.

לאטה שמטה שינה את ידה, עקרה רגליה, וכמהלך על גבי שבכה הלכה

לאטה ויצאה את החדר.

בשעה של אחר-צהרים חזק, מקשר בקשר אחד של זהר וקד עצום, בלי שום הפסק של רוח, יצאה שירת האנרכיסטים לדרך.

כבואה פן יצאה, אלה מתעלים בסוסים, מפריאים ומשתקשקים, ואלה יושבים בעגלות, כלם מתרוננים ורועשים, יזרים וקוראים ותוקעים בשופרות.

שנטלו מבית-הכנסת.

טו טו טו... טו טו טו...

לקול היריות והשופרות נזדקרו הסוסים על אחורי רגליהם, נסתחרו כאחוריהם אילך ואילך, נשכו בתחיה-הברזל שעל פיותיהם ונעקרו מתחתם

ונשאו על-פני הרחוב.

בין קהל הנשים והאנשים, שישבו דחוקים ולחוצים בתוך העגלות הארפות, נרמוז פניה של שינה.

עליידה צעד סוסו הגבוה של מוטיה ביהוש.

שעה ארפה עמדו אנשי העירה על פני חוץ והביטו בתמהון ודממה אחר

השירה העולה ברעש.

Bolsheviks in wane

החיים זוו ממקומם.

נפלה המועצה ממדרגה שלה. נסתלק כחה שהיה. מרפה, דומה,

כחה עתה.

- אין, "הגדולה" במקומה... - אומר ר' גר בדאגה ומוסיף צער על צערו

וכאב על כאבו.

מעטו החברים הבולשביקים והלכו, נחום שסטופל איננו. שינה איננה.

אף עגלת הקניטרים הנה עברה באחרונה.
- בארנא אלינו ונבלה ערב! - קרא מוטיה ביהוש, דחק בירכי סוסו ופשט ו עף על-פני הרחוב. רק-ענן-שג עלה מזחת רגלי הסוס, נתפרשו ונתאבך למעלה.

shul as stable

בית-הכנסת הישן, בעל הכתלים העקמים, הקומה הנשואה והמשרבבת וקרנות-הגג המרוקמות, שנראה כמתפרץ לעקור את עצמו ממקומו ולהמריא למעלה, מלא אדם וסוסים, רובים, מכונות-יריה, ילקוסים, ככרות-לחם וכלים.

בעזרת-ישראל מלמטה עמדו הסוסים המתרים מעגלותיהם ורקעו ברגליהם על רצפת-הקרשים, ובעזרת-הנשים למעלה, לאור אבוקות עשנות, הסתובבו אנשים ונשים ונשפו בפיהם על כפות-ידיהם הקפואות.

לפני בית-הכנסת, לארך עגלות-החרף המסדרות בשורה, השיאו משואות ובשלו ארוחת-ערב.

מוטיה ביהוש ישב על-ייד שינה ודבר אליה בדבור רוסי רחב ומוצק.

שמואל ישב לבדו בזוית נעצב וכפוף-ראש.

ורק כאשר נגשה אליו שינה ונטלתו בידו, גחך שמואל בהכנעה ואורו

פניו:

בהלך עגום ואטי עבר שמואל על-פני עזרת-הנשים הארכה, נגש אל הניה, שישבה יחידה, וישב על-יידה.

דוממת, חרישית ומוארה באור קודר מתנועע של האבוקה הדולקת ישבה הניה.

אבלים פניה, נוגות עיניה - נשברה רוחה של הניה.

- הניה, הניה... - לחש שמואל בצער וביגון.

הניה כבשה עיניה ברצפה.

לאחר שעה הביאו מן החוץ את ארוחת-הערב.

לאור האבוקות הקודר ישבו על ספסלי בית-הכנסת הצרים והקשים ואכלו.

בשעת הארוחה ולאחריה נאמו נאומים ושרו שירים וזעקו, "הורא!"

אחר-כך קפצו מתוך צוחות ושריקות על-גבי מדורות-האש, שהתאבכו

למעלה אל שמי-החשך.

אחר חצות-הלילה שבו שמואל ושינה לבתיהם.

לאטם הלכו ושחקו. לא מצאו דבר לדבר.

- נו, ליל-מנוחה... - השיטה שינה את ידה לשמואל.

ליל-מנוחה, ליל-מנוחה, שינה...

שמואל פנה והלך בדרך אל בית-הקומזנה.

למחרת הפקר באה שינה אל בית-המועצה. עליה היה מעיל של צור

וכובש-יילים על ראשה.

כמעט לא הכירה שמואל.

והשפילו וירדו ונסמכו על קירות בית האזרחים העתידיים. וחדרו ורעדו הקירות. בדממה ובאריכות-רוח משך שמואל בעל, למד ותנך לתינוקות, נשאל באהבה וברחמים על זרועותיו, שוחח עם האבות העבדקנים ועם האמות המסרבלות, הקשורות במטפחות ובאדרות-כבשים, שבאו פעמים מישוביהם הרחוקים לבקר התינוקות.

וזוסייה שקדה על עבודתה בלי-הרף ונתאנחה בחשאי בעצב אין-פשר. וימים על ימים חלפו.

לעתים מזמנות סר שמואל אצל יוסל לשאל על שינה, שמא באה ידיעה ממנה. בכל פעם מדי בואו מצא את יוסל יושב וקושר קשרים והרצפות בחבל, קישר ומהדק יפה בשניו ובידיו ותוך-כדי-מעשה חוזר ומתאמץ בשחוק-דממה ובסבלנות להחיר הקשרים שקשר. משינה לא באה כל ידיעה.

יד

איזה רשם חדש נחגלה בעירה - זכר לנסיגנות חדשים ולצרות חדשות... ביתר גבורה וקשי-ערף התחילו מתהלכים הרי ואנשיו, ודבר זה אומר -

דרשני.

דבר-מה מצפין ומסתיר הבולשביק...

- שאין גבור כמתיאש... - אומר ר' גר ומתאנת.

ואליבא דר' אביגדור: טוב, טוב מאד... עד למאד...

- ה, גדולה! - משפסף ר' אביגדור יד ביד וצוהל ואומר - הגדולה הולכת ונופלת כמים הנזרים... נראה בחוש, ממש בחוש... קל-מהרה ישלם להם גמולם בראשם... וכבר שלם הקב"ה לבבל ולכל יושבי כשדים ולרומי הרשעה... שלמו ימי הגלות, ר' גר... שלמו... מי זה יערוב את לבו לגשת אליו... עוכרי-ישראל ומשמידים כאלה, עש וסס... אה? מי זה יבוא ויגזול את ביתי ואת עמלי, אה? מי? שלמו ימי הגלות... שלמו... הנותן תשועה למלכים וממשלה לנסיכים, הפודה את דוד עבדו מחרב רעה...

שמועות רעות התחילו עוברות מפה אל פה.

האלהים יודע מאין באו השמועות, מתוך החלל הפנוי, מכל הקצוות נמשכו ועלו השמועות הרעות והקיפו לעירה כקלפה. והנה פתאים דבר מבקל -

זיוס!

מודעות כתובות אותיות גדולות ושחורות, פרשיות פרשיות ארכות, כבשו כל הגדרות וכל כתלי הבתים: הפל לקראת הנבלים הלבנים - והעירה נבוכה.

הניה כמעט שבטלה מעבודה. נשתנתה הניה מאד מהיום המר והנמהר ההוא, שבו נפל נחום שסטופל, ותהי לאחרתו - מתבודדת הניה ומעמיקה במחשבות, גדורה משחוק ומשיחה.

לא אותה היא הניה שהיתה.

ואף שמואל פרנקפורטר הפנה את לבו מעבודת השלטונות ועמד ופסק ביסוד בית-מחסה לילדים -

בית לאזרחים עתידיים של רוסיה החפשית.

ימים על ימים התהלך שמואל בכפרים הקרובים והרחוקים, בדמיון יוסי: גדל-פרע וחתום וזקן שחרור, ואסף צאן-ילדים אל-תוך עגלתו והולכים אל בית האזרחים העתידיים לרוסיה החפשית.

בית המחסה נפקן והלך. צבור גדול של חינוקות נאסף אל תוכו: לא כדעת הרמב"ם וכהלכה קבועה בשו"ע - בככמה וכמה רמב"מים ושלחנות-ערוכים יחדיו.

שמואל נמסר קלו לעבודה. מן הבקר ועד הלילה טרח ויגע: האכיל והשקה, הלביש, למד ותנך, ורק זוסיה אחותו של הרי, נערה בת שש-עשרה, כפה כנוצה וריח לה עדין של ביצים חמות, מסיעה על ידו.

הביא הרי את אחותו מן הכפר, הגישה אל שמואל וצוה עליה לאמר:

- עבדי, זוסקה, לטובת שלטון הפועלים והאכרים...

זוסייה עבדה באמונה ובכל פחה. הספיקה צריך כל אחד ואחד מהתינוקות, באהבה וברחמנות. ובשעה שאין שמואל רואה, שחקה זוסייה עם הילדים, שרה להם שירים וספרה מעשיות.

כפני שמואל בוששה זוסייה לפתוח פה. בכל פעם מדי דברו אליה האדימה זוסייה כאשמה ופושעת ושמעיה לדבריו. כמו מרחוק הגיעו אליה דבריו, כאשר תשמע לקול הכנור - בלבה שמעה... -

כן חשבה זוסייה, וקחד לבה ונקף ונקף.

מרחקים מתבל ואדם, כבחוף לישוב וכבעתים רחוקות, התנהג בית-האזרחים העתידיים והכשיר דור צעיר לעתיד נכון וישר.

מעבר להלונות נטלטלו חללים פנויים מתנוצצים ושואגים וטבעו בתים קטנים בתוך יללות ואימות ומחלקת של רוחות.

ובתוך בית-האזרחים העתידיים אור וחם, צחוק ושעשועים.

בין הפגנים הקטנים הגהירים, בין אורות מתנוצצים, כחלים ואפורים ושחורים, של העינים הפעוטות, התהלכו שמואל וזוסייה ועסקו בעבודתם.

רק לפעמים, בשעה בין-ערבים, בשעה ששמואל התהלך על-פני ההדר אנה ואנה ותינוק תבוק בורועותיו, ישבה זוסייה תחתיה, נתאנחה בחשאי, הפשילה ראשה לאחוריה בעצב אלם אין-פשר ובהתמשכות מתעלפת של צוארה הלבן והרדה בצפית לב נוקף לקול צעויו האטיים של שמואל

ימים נתעופפו, שקיעות אדמות וקודרות האירו על-פני השלגים הכחלים. הרוחות דפקו באלפי דפקיהם, בקשו, התחננו ויללו תמירו עלו למעלה ולמעלה

Zosia in love with Shmuel

רע ומר. שפלה.

הבנים נתגיסו ונשלחו מן העירה.

האבות והאמות - בבכי ובפחד.

- השמיתברך מלא רחמים בכל-עת... - התהלך ר' בָּר בעירה ונחם -

חסדי ה' לא תמו ולא כלו רחמיו.

העירה נפלה במרה שחורה ואימה. יאשה את עצמה מלהתחזיל עוד הפעם

לבטוח בה'.

- ובאמת, לא כן - חזק ר' בָּר את הנופלים ודבר - צריכים להזהר מאד,

שלא לנפול לחוך יאוש, אלא להאריך רוח על כל צרה ובלבול שבעולם ולעבור...

- קצרה רוח כזה - איים ר' בָּר - הוא קצור-ימים, חס ושלום... אלא בכל

יום ובכל שעה כאלו היום נולדת, ככריה חדשה... יהיה מה שיהיה וה' יושיע... יושיע, יושיע...!

ה' יושיע, ה' יושיע... - אך רואים בחוש, כי לא טוב.

שוב הִכְרוּ גיוס.

כל הגברים מבני י"ו ועד בני חמשים נלקחו לצבא.

המודעות צועקות מעל כל פתל וגדר.

בכל שעה ושעה משתנות השמועות והולכות. ושמועה משמועה רעה.

כפרים ומושבות מתקוממים.

לערבים נשאים מכל העברים קולות פעמוני בתי-התפלה.

מקפת מרהקי אינ-דרך, מרחבי-מורא ושדות משלגים, עומדת העירה

בודדה, מתנוצצת בגבישים ומאירה בקרני-שמש, פלה כמו עשויה דר וגביש,

וצופה בכוכבים...

מבהלים ונבוכים התרוצצו קרי וגוטהלף ברהובות.

טו Spring

מתוך הרוחות הקרועים והשלגים, שהתחילו משחירים, נתברר לפנות-

הפסח והלך.

בכל יום ויום נתגלתה יותר ויותר הארת העולם.

לאט לאט נתגלו הדרכים והשבילים על-פני ארץ.

נתרוממו השמים בנשיאת הכלת ועננים, נשתפכו על-פני חוץ שלוליות

מים ורצו בהדוה.

נמוגה האדמה בשפע ובחיות והלכה.

רק הבתים הקטנים עמדו כקברות ישנים - בעצבות ובמרה שחורה.

הבולשביקים יצאו את העירה.

לפנות ערב-קטרת אחד, מעגם הלב והעינים, יצאו הבולשביקים. בשורה

קטנה ודוממה הלכו הנערים והנערות מנינים ברובים, באקדוחים וברמונייד.

- בקרוב נשוב אליכם, חכו לנו... - דברו אל אנשי-העירה, שהציצו נבהלים

מן החרפים.

בבית-התפלה הכו הפעמונים הכבדים,

כרצועות ארפות נמשכו צלצולי-הפעמונים באויר.

הלכנה עלתה וישבה בעגול חָר שֵׁה.

מסכיב נשבו רוחות מקננות.

לבדה ועזובה נשארה העִירָה, סגורת דלת ושער...

Pogrom

Whites take the shtetl

למחרת הבקר באו אל העירה שלשה חילים. בזהירות מרבה הלכו, הלך

והסתכל לצדדים.

ולפנות ערב של אותו יום נכנסו חילות הלבנים ומלאו את העירה מפה לפה.

עוד בלילה ההוא נשתמעו בעירה צוחות נוראות וקול רעש ושאון.

כל הבתים יחד צוהו.

הכו בכלי-נחשת ובכלי עץ וברזל, בבריחי הדלתות ונוהק, וצוהו.

בכל פעם ופעם עלו הצוחות והתחזקו יותר ויותר בלי-שעור.

חוצות ולילה התמוטטו.

הצוחות עלו והתחזקו משעה לשעה, התנשאו, התנענעו לכל רוח, סובכו

ועטפו לעירה כחומה בפחד ובאימת-מות.

כל מוסדי הארץ, דומה, זעקו. כוכבי-השמים, דומה, קדרו מקולות

הזעקות והלבנה נדחתה ממקומה ונמוטה.

חוג השמים נתפוצץ...

נבוכים ויראים נסוגו אלפי החילים מעל הבתים הצוחים ועמדו תחתם

חבירות חבורות, קפואי-דם ולחוצים איש אל רעהו.

גנרל זקן שפמני עבר לאטו רכוב על סוסו ואמר:

→ הנה נתקיים מה שכתוב: רחל מבכה על בניה... ←

בבקר כאור השמש התהלכו להקות של חילים ואופיצרים סביבות הבתים

הקטנים, תמהים בנפשם ומתבווננים מאד לראות, האיך ומנין צוחים הללו בלילות.

בצהרים נחדפקה להקת אופיצרים על בית-המחסה לילדים.

שמואל יצא, פתח הדלת ונצב לקראתם על המפתן - גדל-פרע ולדן-פנים.

נבהלים ומשתוממים הביטו בו האופיצרים ונכנסו פנימה.

- מה הוא זה כאן? - שאלו הבאים.

- בית לאזרחים העתידים של רוסיה החפשית - אמר שמואל.

- ואתה מי? קומוניסט?

- קומוניסט.

- יהודי?

- יהודי.

- כך... בא אתנו!

בחוץ נקהלו על שמואל ועל חבורת האופיצרים המון חילים.

חָר ושָׁר־פנים הלך שמואל פרנקפורטר בין האופיצרים.

בסטישקי, הבקעה היקרה, אשר לרגלי החרשה, ששם נכנסים היו לפנים נערי העירה ונערותיה ומזמרים חמידים ומירותיהם, עמדו ההולכים. שלשה חילים עמדו על שמואל והפשיטו מעליו את בגדיו ואת נעליו וחלקום ביניהם.

אופיצר אחד, עלם כחול-עינים וטמוקפה. יצא מתוך חבורת האופיצרים, שעמדה מן הצד, וקרא: גשהנה, בן-כלבה... שמואל נגש.

האופיצר הגביה רגלו באויר ויך אל בטנו מלמטה. - קומוניסט, אהז... - תושיט אליו האופיצר את ראשו - קומוניסט! שמואל לא השיב. רגע עמדו שניהם ושחקו. - גשהנה, בן-כלבה...

קמץ האופיצר את אגרופיו, נרתע לאחוריו, קפץ וקט אל שמואל. שמואל נפל על ברכו וטפודים נטפו מקטמו ומפיו. - כך לו, כזה וכזה באמו... - צהלו החילים. - קומוניסט, אהז - נתן אליו האופיצר כחול-העינים, כגוהן על אשה בתאווה.

- כן... הניע שמואל בראשו הכבוש וטפודים כבדות נפלו על רגלו העקמת.

- קום-מוניסט... - נשתער עליו האופיצר בפגיונו ודקרו בירכו הכפופה. שמואל התקומם רגע במלוא-קומתו למעלה וחזר ונכסף לארץ. - קומוניסט-סטו - קמץ האופיצר לאחוריו, רץ ותקע לו בפגיון בצוארו. נתנוענע ראשו של שמואל באויר ונשמט על כתפו העקמת, שנשטפה דם, ואצבעותיידו בלשו באויר על סביבן. - גשהנה, בן-כלבה...

- נצלבה! נצלבה! - נשמעו קולות מבין החילים. פתאום נחצבה באויר שלתבת קטנה וקול פרץ ומלא הדים מתגלגלים את פני כל הבקעה. ורועותיו של שמואל נפרחו למעלה וטרפו באויר. כדור שאחד האופיצרים קבע בראשו השכיב את שמואל ארצה. לאחר שעה הטילו החילים את גופו של שמואל פרנקפורטר אל-תוך הבור שחפרו, ודומם שמו פניהם העירה.

לעת ערב נשא קוליבכי על פני סטישקי. קול מי זה בוכה בבקעה - זוסיה מתגמלת על הל הקבר וזוכה:

בא-א-טושקא קאי... פא-ך-א-נוי-טעל קאי. עד תחתית ישו בן-האלהים לא אוסיף ראותך עו...ד...

נשאה נשאה נעימת ככי מרה על-פני הבקעה המעריבה. שכבה זוסיה לארץ, ראשה וזרועותיה על-פני הל-הקבר, וקוננה ובכתה מרה.

הכליון החרוץ בא לזרע ישראל. הצווחות והזעקות הרגיו תבל ממסגרותיה, הבקיעו והחרידו שמים, אפס לא עצרו כח להפריע לאויב ממעשיו.

וכבר אף חדלו הקולות ולא נשמעו עוד. איש לנפשו ואשה לנפשה, מאלה שנשארו חיים, ישבו לארץ ודממו. באמצע הרחוב, על עמודי-הטלגרף, היו תלויים איש על עמודו: הרב הישיש ר' פנחס'ל, ר' קר, ר' אביגדור חפץ, יוסל וריה בתו, בת החמש-עשרה. מתחת לרגליהם של התלויים שחקו בחול התינוקות מבית האורחים העתידים לרוסיה החפשית.

התינוקות נעזבו לנפשם - איש לא השגיח בהם. שלשה ימים, שלשת ימי הדת, שנתנו לחילים, לשחק בעירה, נשאו התלויים על עמודי-הטלגרף, ובאשר מצאתם יד האויב שכבו ההרוגים והמעונים והאנוסות.

ביום הרביעי לפנות ערב טענו את המומתים בעגלות, ובחפזון ובדממה הובלו לקבר ישראל.

ליל פגיוני בית-התפלה התכנסו ובאו האכרים מכל הישובים הסמוכים. מקטרי-לבונה וגלוייראש צעדו האכרים צעד בצעד והתהלכו על-פני חוצות העירה בהמון חוגג, בקרב איקונין נשואים ברנת תפלות, בין דגלי קדושים, עטרות כסף וזהב מתנוצצות לאור שמש-האביב וכמרים עדויי-כהנה. רבים, המונים המונים, נמשכו אכרים ואכרות מכל הסביבה והלכו לעירה, ובעברם על-פני סטישקי, הבקעה היקרה, בלכתם אל בית-התפלה ובשובם מבית-התפלה, הטו את עצמם לצדדים, הקיפו והלכו כנבהלים ונחפזים, הלך והקץ באלכסון מבטיבהלה איך-הבין אל עבר פני הקבר, ומהרו לעבור משם.

עטופת סוד ויראה, מקפת עציל-לבנה, ירק עשב וקטרת-ערפלים, עמדה הבקעה בדממה, מאזינה ומקשיבה. מסביב, ברודניה וברוונ'וב ובכל שאר הכפרים והחוטורים, שבסביבה קראו לבקדים תרנגולים ונכחו כלבים. בעירה נטפלו אחד אל אחד זקנים בזוזים ומכים, יראים וחרדים, כטלאי על גבי טלאי, וצעקו בצבור: - "אשרי יושבי ביתך..."

martys

peasants celebrate

Procession

ironic gloss on

וכנזר לגבעת הלבונה עלתה הלבנה מבין עצי-הלבנה וירק-העשב ורחפה על-פני השמים...

לאחר שירדו הגשמים של אביב והרוו האדמה ועציה וזרעוה, נסתחף קברו של שמואל פרנקפורטר ושקע. ונשמע בכפרים, כי קם שמואל מעם המתים ונשא אל מלכות-השמים. מאז נהרו יום יום וירדו אל-סטושקי, הבקעה הירקה, המוני גויים וגויות, מתלחשים, מתפללים ומצטלבים, ביראה ובאמונה סבבו למקום הקבר המשקע. וכפרים כפרים כרעו והתפללו שם בדבקות וביראת.

ה. ייבין

פיגה-לאה

בלי-סוף, כשקש הסער בו פיגה-לאה, הקרה. היא יצאה לקראתו בקטנות הנוקשות החלו מתלחשת כל גיאת משוש נחפו. היא גמגמה בקטניות והניעה רגל - קחש בדרך סתומה, שיש. הוא פשט מעליו את הירוק בענג על המטה, שחזקוה ים את - יודעה את, אמא, גיאת. אשאר, אמא.

הם אוכלים שניהם את הסופר ועיניה עיניה הגדולות, כנלולות-החל ויש שהיא, מוזהב אכילה, טמטמטם קשקש של היגלותו - הי-הי-הי הי-הי-הי

כשהוא יוצא אל הקרפף לבוש השוקה למלאכתו היא הולכת אחריו היא הולכת בצער סוף, עכשיו